

การเสนอแนวความคิดในการอนุรักษ์หมู่บ้านพระเพลิง

จากแนวนโยบายและความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนา โดยหน่วยงานของรัฐ ที่จะส่งเสริมคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวจังหวัดนครราชสีมา ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน ได้จัดเป็นโครงการพัฒนาต่างๆที่พบได้ในอำเภอเมืองนครราชสีมา ต่อมาได้มีการกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อวางแผนเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัด ส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมแก่ชุมชน ด้วยความร่วมมือและการดำเนินการภายในชุมชนเอง

ชุมชนที่เป็นตัวอย่างของการเป็นชุมชนเข้มแข็งในการริเริ่มก่อตั้งและสร้างกลุ่มองค์กรของตนเองจนกลายเป็นชุมชนที่สามารถพัฒนาตนเอง กลายเป็นเอกลักษณ์ในเรื่องของวิถีชีวิต รวมถึงการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และมีภาครัฐเป็นผู้ส่งเสริม ได้แก่ ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน โดยการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับเทศบาลนครนครราชสีมา ซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ ส่งเสริมคุณค่าด้วยแนวทางที่เหมาะสม เพื่อการท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถสร้างผลตอบแทนให้กับคนในชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

ด้วยความพิเศษของชุมชน ที่มีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรเริ่มจากคนในชุมชน เกิดเป็นแนวความคิดและการปฏิบัติจริง จนได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐของท้องถิ่น ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาถึงการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนา “ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน” และนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการเปรียบเทียบถึงแนวความคิดและวิธีการที่จะดำเนินกับชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ต่อไป

5.1 แนวความคิดในการอนุรักษ์ชุมชนไท-โคราช กรณีศึกษาหมู่บ้านพระเพลิง

แนวความคิดที่สำคัญของการอนุรักษ์ชุมชน คือ การอนุรักษ์ที่ครอบคลุมถึงพื้นที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของการตั้งถิ่นฐาน และองค์ประกอบต่างๆ ของเมืองและชุมชน ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อ ความคิดสร้างสรรค์ และวิถีชีวิตของผู้คนในอดีต รวมถึงการให้ความสำคัญของการต่อเนื่องการพัฒนาในแต่ละยุคสมัย และการให้สิทธิกับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ในการกระทำสิ่งใดๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของเขาเหล่านั้น ซึ่งการอนุรักษ์ในที่นี้มิใช่ หมายถึงแค่การเก็บรักษาไว้เท่านั้น แต่หมายถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน “รวมหมายถึง การพัฒนาที่คำนึงถึงความสมดุลของการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์สูงสุดในระยะยาว เมืองหรือชุมชนโบราณถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่ทางบรรพบุรุษ หรือผู้คนในอดีตได้สร้างสรรค์ไว้ และส่งผ่านมาจนถึงคนในปัจจุบัน ซึ่งจะต้องรู้จักใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม”⁸³ และมีหน้าที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาอย่างเหมาะสม เพื่อส่งผลต่อมรดกทางวัฒนธรรมนี้ไปยังลูกหลานหรือผู้คนในรุ่นต่อไปในอนาคตด้วย

แนวความคิดและหลักการข้างต้น การนำเสนอแนวความคิดในการอนุรักษ์ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงจะเป็นในแง่ของการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจากคุณค่าของชุมชน อยู่ที่การอยู่อาศัย ที่มีการ

⁸³ วีระ สังกุล. สารศาสตร์สถาปัตยกรรมศาสตร์ “แนวทางการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าพิมาย”. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ.2541. หน้า 287-288.

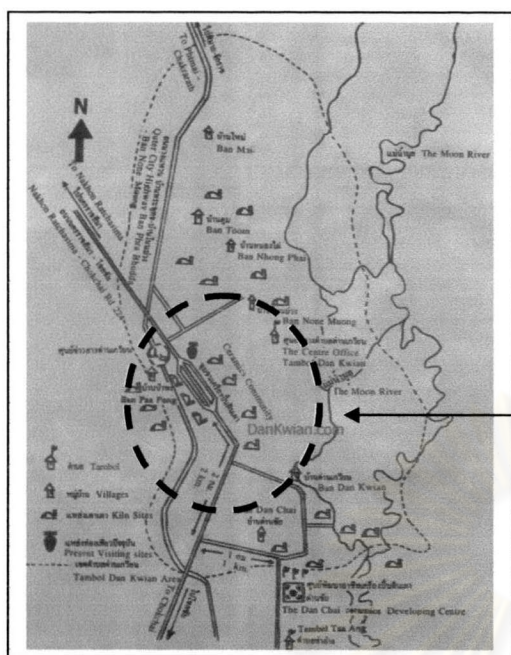
ถ่ายทอดภูมิปัญญา ผ่านวิถีชีวิต ทั้งในเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธา กิจกรรมของชุมชน อย่างสร้างสรรค์ ออกมาในรูปของกายภาพที่ตั้งและที่อยู่อาศัย เป็นผลมาจากรูปแบบของประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตนั้นๆ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของชุมชน ทั้งหมดนี้คือ เอกลักษณ์และคุณค่าของชุมชน หมู่บ้านพระเพลิง ที่ต้องเก็บรักษาไว้

โดยวิธีการศึกษา การนำคุณค่าของพื้นที่แสดงให้เห็นบุคคลทั่วไปได้เข้าใจ นำเสนอร่วมกับวิถีชีวิตของชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์และพัฒนา ให้ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ และการรักษารูปแบบการดำรงชีวิตดั้งเดิม ของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน และการศึกษาถึงนโยบายแผนพัฒนาของเทศบาลนครนครราชสีมา หาแนวในการร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาชุมชน รวมถึงวิธีการดำเนินการวางแผนนโยบายต่างๆ เพื่อข้อเปรียบเทียบระหว่างการทำงานของภาครัฐ(Bottom up) และชุมชน (Top down) ในการหาจุดร่วมของการวางแผน หรือข้อข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำงาน และรับฟังความต้องการของชุมชน ดังนี้

5.1.1 การดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนา “ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน” จากชุมชน

ประวัติด่านเกวียน เป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลด่านเกวียนอำเภอโชคชัยห่างจากตัวเมืองนครราชสีมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 15 กิโลเมตร โดยมีทางหลวงหมายเลข 224 สายนครราชสีมาโชคชัยผ่านกลางหมู่บ้านซึ่งมีร้านค้าเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เรียงรายอยู่สองฟากฝั่งและมีลำน้ำมูลทอดขนานอยู่ทางฝั่งทิศตะวันออกเฉียงหมู่บ้าน ด่านเกวียนนั้นแต่เดิมพ่อค้าจากนางรอง - บุรีรัมย์ - สุรินทร์ - ขุนหาญ - ขุขันธ์ เรือยไปจนถึงเขมร จะเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายกับพ่อค้าชาวโคราชและมักจะพักกองคาราวานเกวียนกัน เป็นประจำ จนได้ชื่อ หมู่บ้านว่า "บ้านด่านเกวียน" และในขณะที่พัก พ่อค้าเหล่านั้นก็มักนำดินจากสองฟากฝั่งลำน้ำมูล มาทำภาชนะใช้สอยต่างๆ เช่น โอ่ง อ่าง ไหปลาร้า ฯลฯ โดยลอกเลียนแบบจากชนชาวข่าซึ่งเป็นกลุ่มชนที่อาศัยในพื้นที่

ด้วยวิถีชีวิต ความมีเอกลักษณ์ในฝีมือเฉพาะของชาวด่านเกวียน และสภาพภูมิประเทศที่มีทรัพยากรที่ดีภายในพื้นที่ อาจารย์วิโรฒ ศรีสุโร เจ้าของร้านเครื่องปั้นดินเผา ถือเป็นแกนนำในการศึกษาและส่งเสริมอุตสาหกรรมที่นำฝีมือช่างและวัตถุดิบภายในพื้นที่ มานำเสนอเป็นอาชีพและประชาสัมพันธ์ให้กับคนในพื้นที่ได้เห็นเป็นตัวอย่างและเกิดการเลียนแบบส่งเสริมจนกลายเป็นย่านอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อจนทุกวันนี้ ปัจจุบัน เกิดเป็นองค์กรกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาภายในชุมชนเกิดขึ้นจากการดำเนินการภายในชุมชนเอง มีการพัฒนาการทำงานขององค์กร และส่งเสริมจนชาวบ้านมีอาชีพจากการทำงานและการท่องเที่ยว จะเห็นได้จากกิจกรรมต่างๆ ที่มีมากมายภายในจังหวัด เช่น ค้าขาย การสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผา และพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งความรู้สื่อถึงประวัติของชุมชน

ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

ภาพที่ 5.1 แสดงผังที่ตั้งชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
เครื่องปั้นดินเผา

ที่มา <http://www.prd.go.th//>

กลุ่มองค์กรชุมชน มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับคนในชุมชน คือ การส่งเสริมอาชีพและการท่องเที่ยวเพื่อสืบทอดอาชีพดั้งเดิมของชุมชน อนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชน ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยว ผลตอบแทนที่ได้รับ คือ เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น และชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด นอกจากนี้ยังเป็นการปลุกจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของตนเองและทรัพยากรในการที่จะช่วยเหลือตนเอง จนเกิดเป็นอาชีพและสร้างความเข้มแข็งรวมตัวกันให้เกิดการพัฒนาชุมชนขึ้น

โครงการและแผนงานการพัฒนาชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน มีจุดเริ่มต้นมาจากชุมชนที่มีแกนนำ คือ อาจารย์วิโรฒ ศรีสุโร เป็นผู้เข้าไปสำรวจ สอบถาม และสัมภาษณ์คนในชุมชน คนทราบถึงแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของพื้นที่และมีมือทางช่างของชาวบ้านที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง และมีสำรวจถึงความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า พร้อมทั้งสร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน จากการศึกษาและสัมภาษณ์ตัวแทนของชุมชนบ้านด่านเกวียน ในการทำงาน พบว่า มีกรอบในการวางแผนโครงการรักษาเอกลักษณ์และส่งเสริมอาชีพ ดังนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5.1 แสดงกรอบแนวความคิดในการอนุรักษ์และพัฒนางานฝีมือเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน
เครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน

ที่มา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของหน่วยศูนย์ข่าวสารด้านเกวียน

เป้าหมายของโครงการ คือ การส่งเสริมวิถีชีวิต และคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อดึงดูด
นักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างงาน และรายได้ให้กับท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ในชุมชนด้านเกวียน เพื่อร่วม
สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การทำเครื่องปั้นดินเผา
2. เพื่อจัดอบรมให้ความรู้แก่ท้องถิ่นในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน
3. เพื่อทำการออกแบบและวางแผนปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนให้พร้อมรองรับการท่องเที่ยว

กิจกรรมและการดำเนินการของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

• เครื่องปั้นดินเผาของชาวด่านเกวียน

เป็นสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านในการนำเอาทรัพยากรของท้องถิ่น มาสร้างรายได้ให้กับครอบครัว อีกทั้งเป็นการแสดงถึงฝีมือและวิถีชีวิตของชุมชนที่มีการสร้างข้าวของเครื่องใช้ที่มีคุณภาพและเอกลักษณ์ ทั้งความสวยงามและความทนทาน จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

• การสาธิตและพหุชมวิธีการในการทำเครื่องปั้นดินเผา

เป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการศึกษาและชมถึงวิธีการต่างๆ ที่ทำให้เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ทั้งยังเป็นวิธีการดึงดูดนักท่องเที่ยวและแสดงถึงความแท้ของวิถีชีวิตของชุมชน

• พิพิธภัณฑ์เกวียน

นับเป็นแห่งแรกของประเทศไทยและของโลกก็ว่าได้ที่พิพิธภัณฑ์ของ **อาจารย์วิโรฒ ศรีสุโร** เจ้าของร้านเครื่องปั้นดินเผาได้อุทิศหาติดตามเพื่อรวบรวมเกวียนประเภทต่างๆ ทั่วประเทศในภูมิภาค จนสามารถรวบรวมไว้ได้ในขณะนี้กว่า 50 เล่ม และจะมีโครงการใน 5 - 10 ปีข้างหน้ารวมถึง 100 เล่มเกวียนเกวียนในสมัยก่อนชาวชนบททุกภาคจำเป็นต้องอาศัยเกวียนในการขนส่ง การเดินทาง การบรรทุกพืชผล ในท้องถิ่นที่ทุรกันดาร แทบทุกแห่งของประเทศไทย.

ภาพที่ 5.2 แสดงกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอด่านเกวียน ที่มา <http://www.prd.go.th//>

เมื่อชุมชนเกิดความเข้มแข็งและสร้างองค์การชุมชนขึ้นมาภายใต้แนวความคิดที่ต้องการสร้างรายได้และความมีศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทำให้เทศบาลนครนครราชสีมาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว “เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน” ที่มีชื่อเสียง อีกทั้งร้านค้าต่างๆ ภายในชุมชนด่านเกวียน ก็รวมตัวจัดตั้งเป็น กลุ่มองค์กรเครื่องปั้นดินเผา ที่ทำหน้าที่ต่างๆ ดังนี้

1. เพื่อดำรงแนวความคิดในการเชื่อมโยงเรื่องราวชีวิตที่จะสืบทอดอาชีพของครอบครัว และสัมผัสถึงเอกลักษณ์และคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์ภายในจังหวัด

2. เพื่อทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจชุมชนให้มีความต่อเนื่อง และคงความเป็นชุมชนเครื่องปั้นดินเผาต่อไป
3. ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐ ในการประชาสัมพันธ์และร่วมส่งเสริมการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัด รวมทั้งเป็นตัวอย่างชุมชนที่มีการช่วยเหลือตนเอง แก่ชุมชนอื่นๆ

เมื่อชุมชนและรัฐมีการจัดทำแผนร่วมกัน จุดประสงค์หลักของการทำงานขององค์กรภาครัฐและองค์กรชุมชน คือ

1. เพื่อวางแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งภาครัฐจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนเรื่องการประชุมสัมมนา และการอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
2. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกขององค์กรมีรายได้จากการประกอบอาชีพ ที่เป็นอาชีพดั้งเดิม เพื่อให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
3. ภาครัฐจัดหาและจัดสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการแก่ แหล่งประชุมสัมมนา แก่บริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งจัดระบบของสภาพแวดล้อมสอดคล้องกับการวางผังเมืองที่ดี

จากแนวทางการจัดทำโครงการชุมชนเครื่องปั้นดินเผาตามเกวียน สามารถสรุปได้เบื้องต้นว่าเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน จากความต้องการของชุมชนเองเพื่อตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจ ร่วมกับการคงคุณค่าและเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นตั้งแต่อดีต กลายมาเป็นองค์กรชุมชน ทำหน้าที่ประสานงานกับภาครัฐ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และโดดเด่นในการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.1.2 แนวทางการพัฒนาจังหวัดตามโครงการ"เมืองคุณย่าน่าอยู่"⁸⁴ จัดขึ้นตามนโยบาย แผนปฏิบัติการ 21(AGENDA21)* โดยเทศบาลนครนครราชสีมา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และศูนย์อนามัยและสิ่งแวดล้อม เขต 5

ความเป็นมาของโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ มีแนวความคิดจากความหมายคำว่า เมืองน่าอยู่(Healthy City) ซึ่งหมายถึง เมืองที่มีการสร้างสรรค์ และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมถึง มีการขยายแหล่งทรัพยากรของชุมชน โดยให้ประชากรในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับการดำเนินวิถีทางของชีวิต เพื่อให้ได้ศักยภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด

อาจารย์ขวัญสุวรรณ อติโพธิ์ ได้อธิบายลักษณะของเมืองน่าอยู่ไว้ คือ เมืองที่น่าอยู่ ต้องเป็นเมืองที่สะอาด เมืองสะดวก เมืองสบาย เมืองทำมาหากิน เป็นเมืองที่คนอยู่แล้ว คึกคัก มีชั้นเชิง และผูกใจคนให้อยู่โดยไม่ละทิ้ง วิถีชีวิตดั้งเดิมของท้องถิ่น⁸⁵ การทำงานและการดำเนินการ เริ่มจัดตั้งโครงการครั้งแรกเมื่อ สิงหาคม 2540 โดยมี การดำเนินการภายใต้แนวความคิดที่ว่า **พัฒนาชุมชน และส่งเสริมเอกลักษณ์ของจังหวัด** โดยการ ดำเนินการในปัจจุบันแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

- ระยะที่ 1 พ.ศ. 2540-2545 เป็นการพัฒนานั้นที่อำเภอเมือง เป็นการเตรียมความพร้อมของฝ่าย ต่างๆ ได้ระดมความคิดเห็น เพื่อหาความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ สถานศึกษา ภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน และประชาชน
- ระยะที่ 2 พ.ศ. 2545-2549 เป็นโครงการต่อเนื่อง ที่ติดตามผลและขยายพื้นที่ ออกไปยังเทศบาล 45 แห่ง รวมทั้งอบต. ทั้งหมดภายในจังหวัด นอกจากนี้ยังเน้นให้ชุมชนที่มีเอกลักษณ์ในวิถีชีวิตมี การอนุรักษ์และพัฒนา ให้โดดเด่นยิ่งขึ้น โดยเทศบาลนครนครราชสีมา จะเป็นผู้สนับสนุนและ ส่งเสริมให้กลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

จุดประสงค์ของโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ คือ

1. เพื่อปรับปรุงและรักษาสุขภาพแวดล้อมของจังหวัดให้เกิดความยั่งยืนในการอยู่อาศัย ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมได้
2. เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยวิธีการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ องค์กรต่างๆ ภายในจังหวัด และชุมชนเข้ามารับรู้ ถึงวิธีการทำงานและร่วมมือกันออกความคิดเห็นในการดำเนินการ

⁸⁴ เทศบาลนครนครราชสีมา. เมืองคุณย่าน่าอยู่(Korat Healthy city). จำนวน 2,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครราชสีมา: บริษัทพิมพ์สีส์, 2545.

* ดูภาคผนวก ค

⁸⁵ เทศบาลนครนครราชสีมา(2545).....อ้างแล้ว

ตารางที่ 5.1 แสดงแผนงานการพัฒนาของเทศบาลนครนครราชสีมา

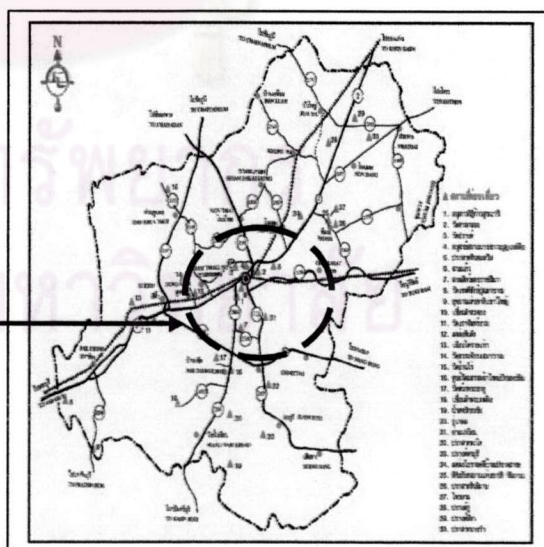
ระยะการดำเนินการ	การวางแผนงานการพัฒนาของเทศบาลนครนครราชสีมา			ความร่วมมือของชุมชนภายในพื้นที่
	ด้านกายภาพ	ด้านกิจกรรม	ด้านศิลปวัฒนธรรม	
ระยะที่ 1	การพัฒนาพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพื่อคงเอกลักษณ์ และประวัติศาสตร์	กิจกรรมทางด้านวิถีชีวิต ในพื้นที่ ส่วนกลาง และพื้นที่เชื่อมโยงแหล่งอื่นๆ ส่งเสริมภาพลักษณ์ของจังหวัด	การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ที่อยู่อาศัย วิถีชีวิต และภูมิปัญญา กระตุ้นให้เกิดการใช้งานจริง	ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น ในจากแผนที่นำไปใช้จริง
ระยะที่ 2	พื้นที่ที่มีความยั่งยืนทางด้านสภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยว	การเชื่อมโยงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาทางกิจกรรม	นำจุดเด่นที่เกิดในพื้นที่ที่มานำเสนอ ด้วยการใช้งานจริงมากกว่า เป็นการแสดง	ชุมชนออกความคิดเห็น และเป็นฝ่ายเสนอโครงการเพื่อดำเนินการด้วยชุมชน

แนวทางการพัฒนาและปรับปรุง

การพัฒนาเทศบาลนครราชสีมาให้เป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ พื้นที่การท่องเที่ยวอื่นๆ ภายในจังหวัดให้เกิดขึ้น

1. เชื่อมโยงพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ที่กระจายตามอำเภอต่างๆ ได้แก่ พื้นที่ท่องเที่ยวเดิมในจังหวัด ให้มีจุดเด่นขึ้น และสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของเมืองที่มีประวัติศาสตร์
2. เชื่อมโยงกลุ่มคนที่ทำงานภายในพื้นที่ต่างๆ และจัดอบรมเพื่อให้เกิดแนวคิด ในการพัฒนาและส่งเสริมภาพลักษณ์ โดยตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
3. เชื่อมโยงและพัฒนากายภาพของพื้นที่แต่ละแห่งให้มีการคมนาคมที่สะดวกและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนา

ส่งเสริมให้อำเภอเมืองเป็นศูนย์กลาง
เพื่อรองรับการพัฒนา และเชื่อมโยง
พื้นที่ต่างๆ

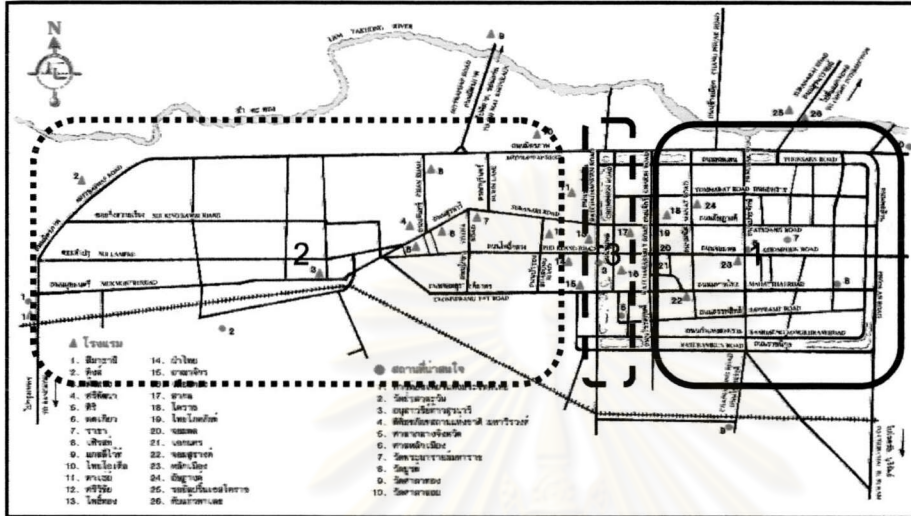
ภาพที่ 5.3 แผนที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ที่มีศักยภาพ เพื่อทำการเชื่อมโยงพื้นที่ ไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏที่มา จากการวิเคราะห์แผนการพัฒนาจังหวัดตามโครงการ "เมืองคุณย่าน่าอยู่"

แนวทางการปรับปรุงทางกายภาพภายในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา

- งานด้านผังเมือง

การปรับปรุงการใช้ที่ดินโดยรวม แบ่งพื้นที่อำเภอเมืองออกเป็น 2 ส่วนตาม

ศักยภาพ ดังนี้

- 1. พื้นที่ที่มีศักยภาพทางประวัติศาสตร์ของจังหวัด
- 2. พื้นที่ที่มีศักยภาพรองรับการพัฒนาเป็นเมืองใหม่
- 3. พื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่อนุรักษ์และจัดกิจกรรมของจังหวัด

ภาพที่ 5.4 แสดงพื้นที่การพัฒนาจากแผนการพัฒนาภายในอำเภอเมืองนครราชสีมา โดยเทศบาลนครนครราชสีมา ที่มา จากการวิเคราะห์แผนการพัฒนาทางกายภาพภายในจังหวัดตามโครงการ“เมืองคุณย่าน่าอยู่”

พื้นที่ 3 ส่วนมีสภาพการใช้ที่ดิน ดังนี้

1. พื้นที่ที่มีศักยภาพทางประวัติศาสตร์ของจังหวัด เป็นพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่บ่งบอกถึงความสำคัญทางการเมืองและการปกครอง รวมทั้งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงถึงเรื่องราวการใช้ที่ดินในบริเวณนี้ เป็นที่พักอาศัยผสมกับพื้นที่ทางราชการ ที่ได้รับการออกแบบผังเมือง ดังนั้นจึงมีการออกกฎหมายผังเมืองมาบังคับใช้พื้นที่ภายในเขตเมืองเก่า เพื่อควบคุมการเติบโต ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านประวัติศาสตร์ พื้นที่พักอาศัย และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เป็นต้น
2. พื้นที่ที่มีศักยภาพรองรับการพัฒนาเป็นเมืองใหม่ เป็นพื้นที่ที่รองรับการขยายตัวของชุมชนเมือง ที่ได้รับการออกแบบให้มีความสัมพันธ์กับเขตเมืองเก่า มีการกำหนดการใช้ที่ดิน เส้นทางการคมนาคม และพื้นที่สำคัญต่างๆ กระจายกันออกไป เพื่อกิจกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งเป็นการป้องกันปัญหาทางการคมนาคม ปัญหาการใช้ที่ดิน และปัญหาความแออัด จากการกระจุกตัวของพื้นที่สำคัญ
3. พื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่อนุรักษ์และจัดกิจกรรมของจังหวัด เนื่องจากพื้นที่นี้ เป็นพื้นที่ที่เป็นเสมือนพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างเขตเมืองเก่าและเขตเมืองใหม่ รวมทั้งเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารี ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในจังหวัด การจัดกิจกรรมหรือการแสดงความสามารถและพร้อมใจของคนทั้ง

จังหวัด ก็มักจะทำกันในพื้นที่นี้ ซึ่งเป็นเสมือนพื้นที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ในการวางผังการใช้ที่ดินจึงให้ความสำคัญกับพื้นที่ดังกล่าวเป็นพิเศษ

การดำเนินการได้มีการติดตามผล การพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการดำเนินการโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ โดยคณะกรรมการจัดทำตัวชี้วัดโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ กระทรวงสาธารณสุข ร่วมมือกับประชาสังคม ีโคราช ซึ่งจัดทำกรสรุปถึงโครงการต่างๆ ทั้ง 7 แผนปฏิบัติการ การประเมินเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการในระยะต่อไป เพราะจะทำให้ผู้ดำเนินการเข้าใจถึงภาพรวมของความก้าวหน้าและความสำเร็จของโครงการ ยังได้มีการเผยแพร่ผลการประเมินความสำเร็จแก่ประชาชนให้ได้รับทราบเป็นระยะ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมส่งความคิดเห็นของตน ให้ตัวแทนต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ใช้เป็นกรอบแนวความคิด แนวทางในการอนุรักษ์ให้กับชุมชน แก่หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนำไปศึกษา

แนวความคิดและแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาในโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ แม้จะยังไม่มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่หมู่บ้านพระเพลิงโดยตรง แต่แนวความคิดโดยรวมก็สามารถนำไปใช้ได้ ดังนี้

แนวความคิดในเรื่องของความหมาย ความเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์

เป็นการพัฒนาปรับปรุงด้านกายภาพ กิจกรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ให้เกิดเป็นภาพลักษณ์แก่คนทั่วไป การดำเนินการโครงการต่างๆ จะมีลักษณะเป็นการฟื้นฟูให้ทรัพยากรภายในจังหวัดเกิดมีคุณค่าที่โดดเด่นขึ้น สามารถจับต้องได้ ในรูปแบบของการท่องเที่ยว งานประเพณี และแหล่งความรู้ โครงการจากแนวความคิดดังกล่าวที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด ได้แก่

1. โครงการส่งเสริมเอกลักษณ์และความหมายของจังหวัด ด้วยกายภาพ

เป็นโครงการส่งเสริมแหล่งโบราณสถานภายในจังหวัด โดยเฉพาะเขตเทศบาลนคร ให้เกิดเป็นแหล่งกิจกรรมต่างๆ เช่น แหล่งความรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น โครงการที่เด่นชัด คือ โครงการขุดแต่งโบราณสถานกำแพงเมืองนครราชสีมา พ.ศ.2542 เดิมกำแพงเมืองเป็นสิ่งแสดงถึงการปกครองตั้งแต่สมัยอยุธยา ที่แสดงให้เห็นว่าจังหวัดนครราชสีมา มีความสำคัญทางการปกครอง และมีความเป็นเมืองจนปัจจุบัน

ปัจจุบันกำแพงเมืองถูกขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งก็เป็น การป้องกันการถูกทำลาย กำแพงเมืองอยู่ล้อมรอบบริเวณเมืองเก่าของจังหวัดนครราชสีมา เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมบริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีให้โดดเด่น ทั้งด้านกายภาพ และคุณค่าทางประวัติศาสตร์

จุดมุ่งหมายของโครงการ เพื่อพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจังหวัด ให้ท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ภายในจังหวัดได้

การทำงานของโครงการ นอกจากนี้ยังสามารถให้ความรู้กับชุมชนได้ การทำงานของโครงการพยายามให้ชุมชนข้างเคียงมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพื้นที่ให้เกิดความสำคัญ เช่น การจัดกิจกรรมงานระลึกถึงประวัติศาสตร์ของโคราช บริเวณกำแพงเมืองที่ได้รับการอนุรักษ์แล้ว เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมนำของมาแสดง ร่วมกิจกรรมและรับรู้ถึงวิธีการการอนุรักษ์

“กำแพงเมืองนครราชสีมาเป็นอีกหนึ่งความสำเร็จและความภาคภูมิใจของโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ที่สามารถสร้างสรรค์ เชื่อมโยงอดีตสู่ปัจจุบัน และอนาคตให้คนรุ่นหลังได้รำลึก เรียนรู้และภาคภูมิใจกับคุณค่าและเอกลักษณ์ของจังหวัด”⁸⁶

2. โครงการส่งเสริมเอกลักษณ์และความหมายของจังหวัด ด้วยกิจกรรม

โครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวในแต่ละอำเภอของจังหวัด เช่น การแข่งเรืออำเภอพิมาย งานเทศกาลแสงสีเสียงประจำอำเภอพิมาย งานของดีจังหวัดโคราช กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ที่มีอยู่แล้วภายในจังหวัด เดิมกิจกรรมจะมีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เศรษฐกิจของแต่ละอำเภอ ปัจจุบัน เทศบาลนครราชสีมา ได้พยายามที่จะผนวกกิจกรรมเหล่านี้เข้าไปในแผนการท่องเที่ยวเพื่อให้ เป็นการส่งเสริมท่องเที่ยวครอบคลุมทั้งจังหวัดและแต่ละแห่งสนับสนุนซึ่งกันและกัน คือ ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่องกันกับพื้นที่ใกล้เคียง และเชื่อมโยงกัน

จุดมุ่งหมายของโครงการ

- เสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมทั้งสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นต่างๆ ภายในจังหวัด
- ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชน ทราบถึงความสำคัญของกิจกรรม และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

3. โครงการส่งเสริมเอกลักษณ์และความหมายของจังหวัด ด้วยศิลปวัฒนธรรม

โครงการ“งานตะดาตโคราช” เป็นงานแสดงโชว์ของดีโคราช ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปหัตถกรรม อาหาร วิถีชีวิต ที่อยู่อาศัย กิจกรรมประเพณี การแต่งกาย ภาษา และเพลงโคราช ต่างๆ เหล่านี้จะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อแสดงถึงความคนโคราช ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ซึ่งกิจกรรมนี้มีผลต่อจิตใจและการกระตุ้นให้คนในชุมชนรู้สึกรักและหวงแหนวัฒนธรรม

จุดมุ่งหมายของโครงการ

1. แสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองของชาวโคราช(นครราชสีมา) เป็นประจำทุกปี
2. แสดงถึงความภาคภูมิใจของจังหวัด ที่มีประวัติที่ยาวนานสืบทอดจนปัจจุบัน
3. ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักส่งผลการท่องเที่ยว

โครงการส่วนใหญ่ที่กล่าวมานั้นล้วนเป็นโครงการที่จัดขึ้นโดยการใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่มาจัดแสดงให้กับคนทั่วไป โดยมีองค์กรต่างๆ ภายในจังหวัด เป็นผู้ประสานงาน ให้ข้อมูล และร่วมมือในการจัดงาน ได้แก่

- เทศบาลประจำอำเภอ มีหน้าที่ในการจัดทำแผนการหลักในการทำงาน ประชาสัมพันธ์ เช่น เทศบาลอำเภอพิมาย เป็นผู้รับผิดชอบโครงการทำแผนการท่องเที่ยว งานประเพณีของอำเภอทุกๆ ปี และประสานงานขอความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย

⁸⁶ สำนักงานโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 9 นครราชสีมา. รายงานการขุดค้น กำแพงเมืองนครราชสีมา. 2542.(เอกสารจัดสำเนา)

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์ วางแผนการท่องเที่ยวและส่วนสนับสนุนต่างๆ ข้อมูลของนักท่องเที่ยว และปัจจัยส่งเสริมอื่นๆ ที่ควรมี รวมทั้งมีส่วนในการจัดทำแผนนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำอำเภอด้วย

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ 9 นครราชสีมา เป็นหน่วยงานที่ให้ความรู้ในการเตรียมสถานที่ ลักษณะของกิจกรรมหรือจัดงานต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ โบราณสถาน หรือพื้นที่สำคัญต่างๆ รวมถึงให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไป

- สถานศึกษา ทำหน้าที่ให้ความร่วมมือ การให้ข้อมูลทางด้านเอกสาร งานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสำรวจเก็บข้อมูลของพื้นที่ต่างๆ การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ การร่วมแสดงความคิดเห็น หรือการจัดการแสดงต่างๆ ที่มีในหลักสูตรของสถานศึกษานั้นๆ เช่น วิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา ที่มีหลักสูตรการทำงานอาหารพื้นเมือง การสืบทอดประเพณีการร้องเพลงโคราช เป็นต้น

- หน่วยงานของรัฐต่างๆ เช่น สถานีตำรวจ การประปา การไฟฟ้า องค์การโทรศัพท์ หน่วยงานเหล่านี้จะเป็นภาคสนับสนุน อำนวยความสะดวก แก่การจัดงานเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโครงการและการจัดแสดงต่างๆ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของงาน

- องค์กรชุมชนภายในจังหวัดนครราชสีมา เช่น ประชาคมโคราช กลุ่มรักโคราช และองค์กรอื่นๆ ที่มุ่งทำประโยชน์แก่ชาวโคราช ล้วนเป็นองค์กรที่คอยสนับสนุนการทำงานไม่ว่าจะเป็นด้านใดๆ และคอยตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ให้ความคิดเห็นต่างๆ รวมถึงให้ความร่วมมือไม่ว่าจะเป็นข้อมูล อุปกรณ์ สถานที่ การประชาสัมพันธ์ หรือแรงงานทำงานในการอำนวยความสะดวกแก่จังหวัดเสมอมา

การดำเนินการของเทศบาลนครนครราชสีมา ในการพัฒนาตามโครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่มีดังนี้

1. ทำการศึกษาพื้นที่แล้ว กำหนดกรอบการพัฒนาในเขตพื้นที่สถาปัตยกรรม
2. ศึกษาพื้นที่ที่จะทำการพัฒนา และพัฒนาสาธารณูปโภค ตามที่กำหนดและวางแผนไว้
3. ดำเนินการตามแผนและนโยบาย ที่กำหนดโดยมีหน่วยงานควบคุมตามความถนัดและความเหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สูงสุด
4. ทำการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ ให้คนในพื้นที่เข้าใจถึงการทำงาน ร่วมออกความคิดเห็นของงานที่ทำและเป็นส่วนหนึ่งของแผนหรือนโยบายนั้นๆ
5. ติดตามการดำเนินการ และประเมินผลอย่างเป็นทางการ เก็บข้อมูลทั้งหมดรวมทั้งแผนงาน เพื่อศึกษาถึงข้อดี-ข้อเสีย ที่เกิดขึ้นกับการดำเนินการ
6. สรุปผลงานที่ปฏิบัติ เพื่อเตรียมโครงการและแผนพัฒนาในแนวทางใหม่ หรือพื้นที่เดิมที่ยังมีข้อผิดพลาด

5.1.3 การเปรียบเทียบแนวความคิด ระหว่างแนวความคิดของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน กับแนวความคิดของโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมือง

ตัวอย่างการดำเนินการในแนวความคิดอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนด้านเกวียน จากการพัฒนาด้วยการนำเสนอกิจกรรมที่สร้างอาชีพให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ซึ่งเป็นชุมชนที่เกิดแนวคิดและปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จ มาเปรียบเทียบกับโครงการการพัฒนาของภาครัฐ คือ โครงการเมืองคุณย่าน่าอยู่ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา โดยเปรียบเทียบแนวความคิดของทั้งสอง ในเรื่องของการกำหนดความสำคัญของนโยบายการปฏิบัติและแนวความคิด

5.1.3.1 การเปรียบเทียบแนวความคิด ในเรื่องของการกำหนดความสำคัญของนโยบายการปฏิบัติ

จากการเปรียบเทียบแนวความคิดและการดำเนินการขององค์กรชุมชนด้านเกวียน และเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า แนวความคิดทั้งสอง มีความคล้ายคลึงกันที่ต้องการที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้กับจังหวัด และส่งเสริมให้ชุมชนมีความยั่งยืนในการพัฒนา จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รักษาคุณค่าของวิถีชีวิตดั้งเดิม และฟื้นฟูภาพลักษณ์ของความเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ ซึ่งทั้ง 2 แนวความคิดมีการลำดับความสำคัญในการวางแผนพัฒนาที่ต่างกันดังนี้

- **แนวความคิดของชุมชนด้านเกวียน** ได้ให้ความสำคัญของฝีมือที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน ทรัพยากรที่โดดเด่น และจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมาได้ แก่นำชุมชนมีการนำเสนอภูมิปัญญาที่มีมาแต่อดีต จัดเป็นกิจกรรมในชุมชนด้านเกวียน ที่เป็นเสมือนตัวแทนที่ผู้คนสามารถรับรู้ และสัมผัสได้จากผลงานที่ปรากฏ สิ่งตามมาจากการทำกิจกรรม คือ “ภาพลักษณ์ที่เด่นชัดของชุมชนด้านเกวียน” ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น และเป็นการกระจายรายได้ให้ครัวเรือน รายได้ส่วนหนึ่งมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกเหนือจากการขายของ อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนด้วยคุณค่าของชุมชนเอง

เมื่อชุมชนสามารถสร้างภาพลักษณ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เกิดการปฏิบัติได้จริงแล้ว นอกจากแกนนำที่เป็นผู้ปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมในการนำเสนอผลงานและกิจกรรม ชุมชนยังมีการรวมกลุ่มของตัวแทนร้านค้าให้เกิดเป็น “องค์กรชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน” ผลที่ได้รับคือ การยอมรับและสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งองค์กรชุมชน เป็นตัวแทนการประสานระหว่างชุมชนและภาครัฐ ในการปฏิบัติ หรือวางแนวทางเพื่อการพัฒนา โดยชุมชนเองได้ให้ความสำคัญในการที่จะเชื่อมโยงพื้นที่ชุมชน ให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวภายในจังหวัด เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปยิ่งขึ้น

- **แนวความคิดของเทศบาลนครนครราชสีมา** จะพิจารณาถึงการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเป็นภาพลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยการพัฒนาพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้โดดเด่นขึ้นมา และใช้พื้นที่อำเภอเมือง เป็นเสมือนศูนย์กลางในการเชื่อมโยงไปยังแหล่งประวัติศาสตร์อื่นๆ กิจกรรมที่นำเสนอส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพื้นที่ เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่แต่ละชุมชน เน้นการพัฒนาทางกายภาพเพื่อเตรียมความพร้อมของพื้นที่ และหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนา ในการรองรับกิจกรรมที่เกิดจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

เมื่อพื้นที่และกิจกรรมต่างๆ ได้มีความพร้อม รวมถึงกายภาพที่มีการพัฒนาบอบกถึงเรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์ของจังหวัดแล้ว การเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ เหล่านี้ให้สัมพันธ์กันตอบสนองกิจกรรมโดยให้ชุมชนร่วมทำกิจกรรม ที่จัดขึ้นโดยองค์กรภายในจังหวัด เพื่อจุดประสงค์หลัก คือ เป็นเมืองที่ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภาพลักษณ์ของเมืองที่มีประวัติศาสตร์

ตารางที่ 5. 2 แสดงการเปรียบเทียบแนวความคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาของทั้ง 2 องค์กร ได้ดังนี้

การเปรียบเทียบแนวความคิดขององค์กรเทศบาลนครนครราชสีมา และองค์กรชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน	
แนวความคิดขององค์กรเทศบาลนครนครราชสีมา	องค์กรชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน
<p>1. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้เทศบาลเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งหมด เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของจังหวัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ - พื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของแหล่งต่างๆ ในทุกๆอำเภอ 	<p>1. คุณค่าและประวัติที่มีภายในท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทรัพยากร - ฝีมือช่าง - ประวัติศาสตร์
<p>2. การเตรียมการองค์กร เพื่อการพัฒนาโดยการแบ่งหน้าที่ออกเป็น 3 ด้าน</p>	<p>2. การรวมตัวกันเสนอกิจกรรม</p>
<p>3. การปฏิบัติโดยการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและหน่วยสนับสนุนอย่างชัดเจน</p>	<p>3.การจัดตั้งองค์กรชุมชน ที่เข้มแข็งเพื่อประสานงานกับภาครัฐ เนื่องจากชุมชนเกิดภาพรวมเดียวกัน ในการพัฒนาในด้านต่างๆ</p>
<p>4. สรุปผลการทำงานและติดตามผลงาน เพื่อทราบข้อดี - ข้อเสีย ที่เกิดขึ้นในส่วนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว นำมาเป็นตัวอย่างในการวางแผนเพื่อดำเนินการในโครงการต่อไป</p>	<p>4.เชื่อมโยงกับแนวแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ภายในจังหวัด เพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของชุมชนให้โดดเด่น และเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมคุณค่าของจังหวัด</p>

จากการเปรียบเทียบแนวความคิดในภาพรวม จะเห็นได้ถึงแนวความคิดที่สอดคล้องและมีเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน แม้ว่าทิศทางการปฏิบัติเพื่อความสำเร็จจะแตกต่างกัน แต่ว่ารายละเอียดอื่นๆ ในแนวความคิดและการลำดับความสำคัญ จะแสดงเป็นจุดเด่น - จุดด้อยต่างๆ กันดังนี้

- การนำเสนอด้วยกิจกรรม

จากแนวความคิดของเทศบาลนครนครราชสีมาต้องการที่จะส่งเสริมให้จังหวัดมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนต่างๆ ในจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากจุดเด่นของจังหวัดนครราชสีมา คือ มีการอยู่อาศัยของคนหลายชนชาติ และเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งบางแห่งยังคงมีหลักฐานและร่องรอยของการอยู่อาศัยแบบวิถีชีวิตของชนดั้งเดิมในพื้นที่ เทศบาลนครนครราชสีมา และชุมชนเครื่องปั้นดินเผาต่างเกวียนต่าง มองเห็นถึงคุณค่าต่างๆ ที่มีอยู่ ทำให้การนำเสนอด้วยกิจกรรม ตามความต้องการของชุมชน จะมีผลทางการปฏิบัติ เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน อีกทั้งเป็นการฝึกฝนเพิ่มพูนความรู้ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนเอง

การที่คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมภายในชุมชน เป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนในพื้นที่เกิดความเข้าใจและรักถิ่นฐานของตนเอง สร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชนให้เกิดขึ้น โดยการสืบทอดอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาของเทศบาลนครนครราชสีมาที่ต้องการให้ชุมชนที่มีเอกลักษณ์เกิดการพัฒนาโดยที่ภาครัฐจะเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุน กิจกรรมของชุมชนและให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง รวมถึงร่วมวางแผนนโยบายการพัฒนา

- การรักษาภาพลักษณ์ของจังหวัด

ภาพลักษณ์ของความเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทั้งทางด้านการปกครองและวัฒนธรรมของวิถีชีวิต เป็นการรักษาความหมายของถิ่นที่อยู่อาศัยในปัจจุบันที่ภาครัฐพยายามที่จะฟื้นฟู และสนับสนุนแหล่งต่างๆ ที่เป็นประวัติศาสตร์ของเมือง เช่น การบูรณะกำแพงเมือง ของเขตเมืองเก่า การปรับปรุงกายภาพของบ้านพักข้าราชการสมัยรัชกาลที่ 5 การอนุรักษ์ลักษณะของเรือนพื้นถิ่นไท-โคราช ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัด หรือ แม้แต่อาคารทางศาสตร์และโบราณสถานที่มีมากมาย เหล่านี้ เป็นการพยายามอนุรักษ์ทางกายภาพของจังหวัดให้เกิดขึ้นทั่วไป และต้องการที่จะพัฒนาส่วนต่างๆ ให้เกิดภาพลักษณ์แก่ คนทั่วไปและคนในท้องถิ่น เข้าใจร่วมกัน

การส่งเสริมและสร้างเป้าหมายที่เด่นชัดในการพัฒนา ทำให้ชุมชนเครื่องปั้นดินเผา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริม ความเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบชุมชนชนบท ที่สามารถใช้ภูมิปัญญาในการนำทรัพยากรที่ดีของจังหวัดมาสร้างสรรค์ผลงาน ให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปได้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ดีของชุมชน ที่มีการคำนึงถึงการอนุรักษ์และพัฒนา ด้วยการเน้นจุดเด่นในพื้นที่ให้เห็นเป็นภาพที่ชัดเจน ถือว่าเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชนอื่นๆ ภายในจังหวัดได้อย่างชัดเจน

- การเชื่อมโยงพื้นที่ทั่วทั้งจังหวัดให้สัมพันธ์กัน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

กิจกรรมและภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นในแหล่งต่างๆ ภายในจังหวัด เมื่อมีการพัฒนาพร้อมเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีเขตอำเภอเมืองที่เป็นแหล่งให้ข้อมูล มีความพร้อมและศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางจังหวัดในทุกๆ เรื่อง การพัฒนาที่สอดคล้องกับองค์กรชุมชนเครื่องปั้นดินเผาต่างเกวียนก็ คือ การเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ ภายในจังหวัดให้เชื่อมต่อกันด้วย เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการเห็นถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สำคัญ ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนกันและกันในด้านเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้น

ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้น เป็นการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา เนื่องจากเป้าหมาย คือ เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาโดยมีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

ดั้งเดิมของชุมชน การส่งเสริมกิจกรรม และการสร้างภาพลักษณ์ ความสำคัญของการนำเสนอทั้ง 2 รูปแบบ ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนภายในจังหวัด

ทั้งสองแนวความคิดระหว่างองค์กรชุมชนและภาครัฐสอดคล้องกัน และต่างก็มีจุดเด่นต่างกัน ซึ่งสามารถนำมาสนับสนุนแก่กันได้ เมื่อการพัฒนากิจกรรม และภาพลักษณ์ ที่ถือว่าเป็นการพัฒนาทางกายภาพ ที่สามารถปฏิบัติได้จริงของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีการวางแผนและแบ่งความรับผิดชอบการทำงาน ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนของการทำงาน องค์กรชุมชนสามารถนำไปเป็นตัวอย่างของการวางแผนหน่วยงานในการรับผิดชอบ และจัดการชุมชนได้ และองค์กรภาครัฐ ก็สามารถนำแนวคิดการมองชุมชนจากความต้องการของชุมชนไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 5.3 แสดงรายละเอียดของความสอดคล้องทางแนวความคิดของทั้งสององค์กร

แนวความคิดขององค์กรเทศบาลนครราชสีมา	แนวความคิดขององค์กรชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน
<p>1. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้เทศบาลเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งหมด เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของจังหวัด</p> <p>1.1 <u>พื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - เชื่อมโยงพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ - เชื่อมโยงพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิม - เชื่อมโยงกลุ่มชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาในรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม และคุณค่าของพื้นที่อยู่อาศัย <p>1.2 <u>พื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของแหล่งต่างๆ ในทุกอำเภอ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์กลางการคมนาคม - ศูนย์กลางการให้ข้อมูลข่าวสาร - ศูนย์กลางของกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ 	<p>1. เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ภายใน เพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของชุมชนให้โดดเด่น และเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมคุณค่าของจังหวัด</p> <p>1.1 <u>ส่งเสริมให้พื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้วยอาชีพและเป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผา แห่งเดียวในจังหวัด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนากายภาพที่ตั้ง และผลงานของชาวบ้าน - กายพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม <p>1.2 <u>ส่งเสริมให้พื้นที่เป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์และพัฒนาของจังหวัด</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - นำประวัติศาสตร์ของชุมชนแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องในการใช้ชีวิตของชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ในอดีต เช่น การจัดพิพิธภัณฑ์เกวียน
<p>2. การเตรียมการองค์กร เพื่อการพัฒนาโดยการแบ่งหน้าที่ออกเป็น 3 ด้าน</p> <p>2.1 การพัฒนาด้านกายภาพ ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองเทศบาล อบต. เพื่อรองรับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น และป้องกันปัญหาสภาพแวดล้อม</p>	<p>2. การจัดตั้งองค์กรชุมชน ที่เข้มแข็งเพื่อประสานงานกับภาครัฐ เนื่องจากชุมชนเกิดภาพรวมเดียวกัน ในการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านอาชีพ ส่งเสริมอาชีพและสืบทอดฝีมือทางช่าง - ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยการนำจุดเด่นของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก ร่วมกับการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ

แสดงรายละเอียดของความสอดคล้องทางแนวความคิดของทั้งสององค์กร(ต่อ)

แนวความคิดขององค์กรเทศบาลนครนครราชสีมา	แนวความคิดขององค์กรชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน
<p>2.2 การพัฒนาด้านศิลปกรรม ได้แก่ แหล่งโบราณสถานต่างๆ แหล่งอาคารทางศาสนา และแหล่งที่เกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์ของจังหวัด ให้เกิดความสำคัญขึ้นมา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคนในแหล่งต่างๆ เห็นคุณค่า</p> <p>2.3 การพัฒนาด้านกิจกรรมส่งเสริมชุมชน ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเชื่อดั้งเดิม ที่เคยปรากฏอยู่และไม่ได้ได้รับความสนใจ</p>	<p>- ด้านมาตรฐานการทำงานและหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อควบคุมและพัฒนาส่งเสริม ให้มีการสืบทอดเป็นช่างฝีมือ ที่ได้มาตรฐาน และมีการตั้งคณะทำงานเป็นกลุ่มตัวแทน ให้เป็นฝ่ายประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐ และดูแลการทำงานของชุมชน</p> <p>- ให้ความรู้กับชุมชน เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลง จากปัจจัยอื่นๆ และทำความเข้าใจกับชุมชนให้เห็นถึงคุณค่าฝีมือ และความเป็นชุมชนเครื่องปั้นดินเผา พร้อมทั้งพัฒนาฝีมือ และวิธีการใหม่ๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น</p>
<p>3. การปฏิบัติโดยการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและหน่วยสนับสนุนอย่างชัดเจน ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฝ่ายบริหาร - ฝ่ายรักษาสุขภาพแวดล้อมของเมืองและชุมชน - ฝ่ายส่งเสริมพัฒนาด้านประวัติศาสตร์ - ฝ่ายบริการ 	<p>3. การรวมตัวกันเสนอกิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - แสดงฝีมือและภูมิปัญญาในรูปแบบสินค้า - การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผา - การให้ความรู้และบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของชุมชน
<p>4. สรุปผลการทำงานและติดตามผล เพื่อทราบข้อดี-ข้อเสีย ที่เกิดขึ้นในส่วนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว นำมาเป็นตัวอย่างในการวางแผนเพื่อดำเนินการในโครงการต่อไป</p>	<p>4. คุณค่าและประวัติที่มีภายในท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทรัพยากร ได้แก่ แหล่งดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และโดดเด่นจากบริเวณอื่นๆ ช้างเคียง - ฝีมือช่าง ได้แก่ ความเป็นช่างฝีมือที่มีมานาน รวมทั้งเข้าใจถึงการนำทรัพยากรมาใช้อย่างเต็มความสามารถ ได้ผลงานที่มีคุณค่าเอกลักษณ์และการใช้งานเต็มที่ - ประวัติศาสตร์ ได้แก่ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สะสม และเป็นแบบอย่างในการสืบทอดอาชีพทางช่างให้เป็นที่รู้จักมาแต่อดีต

สรุปโดยรวม จากแนวความคิดของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน พบว่า มีจุดเด่นคือ การนำแหล่งภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางด้านฝีมือช่าง ด้านทรัพยากร และด้านประวัติศาสตร์ ที่ส่งเสริมให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัด ทั้งจากการปฏิบัติจริงที่เกิดจากแนวความคิดและความต้องการทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้การ

พัฒนาสามารถไปพร้อมกันกับวิถีชีวิตของชุมชน ผลที่ตามมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ การสูญเสียการใช้ชีวิตที่แท้จริงในเรื่องความเป็นอยู่ เกิดอาคารรูปแบบใหม่ๆ เข้ามาในพื้นที่สภาพแวดล้อมโดยรวมขาดการควบคุม และพื้นที่ได้รับการพัฒนาจนมองข้ามความสำคัญด้านอื่นๆ ไปนอกจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

และจากแนวความคิดของหน่วยงานเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า แนวทางการปฏิบัติส่วนใหญ่จะเน้นที่ชุมชนที่มีความโดดเด่นทางด้านเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเดิมของชุมชนแต่ละแห่ง การให้ความสำคัญในการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์ เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวมากกว่า ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การวางแผนการพัฒนานั้นหนักทางด้านกายภาพ จนกลายเป็นภูมิทัศน์ที่คล้ายคลึง ขาดการควบคุมและกฎหมายการใช้ที่ดินก็ไม่ตอบสนองการอนุรักษ์อย่างชัดเจน เช่น บริเวณแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินพิมาย จุดเด่นของการพัฒนาจากแนวความคิดของหน่วยงานเทศบาลนครนครราชสีมา คือ มีการวางแผนก่อนการปฏิบัติงานจริง และสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อนำมาใช้กับแนวนโยบายอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต รวมทั้งการแบ่งการทำงานอย่างชัดเจน ไม่เกิดการซ้อนทับกันของการทำงาน รวมถึงการรับฟังเสียงของประชาชนหลังจากการนำแผนนั้นๆ ไปปฏิบัติแล้ว

การเปรียบเทียบแนวคิดการทำงานของแนวความคิดขององค์กรเทศบาลนครนครราชสีมา และองค์กรชุมชนเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน สามารถนำข้อเด่นและข้อด้อยของการทำงาน และแนวคิดมาใช้ได้กับชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาโดยความต้องการของชุมชนต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ตอบสนองกับการดำรงชีวิตตลอดเวลา พบว่า การเปลี่ยนแปลงภายใต้กรอบของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ที่มีการใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยกันในการดำรงอยู่และประกอบพิธีกรรม อันเป็นกลไกควบคุมการเจริญเติบโตของชุมชนทุกๆ ด้าน ให้มีความค่อยเป็นค่อยไป จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของการอยู่อาศัย

เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชน และมีการรับเอาปัจจัย (Factors) ต่างๆ ที่ปรากฏผลทางด้านกายภาพอย่างเด่นชัด รวมทั้งนโยบายการพัฒนาของภาครัฐที่ยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านกายภาพให้เกิดความสะดวกสบาย โดยไม่มีการคำนึงถึงวิถีชีวิตที่แท้จริงของชุมชน จึงปรากฏผลของการแก้ปัญหาภายในชุมชนที่ไม่ตอบสนองการใช้งาน ซึ่งบางส่วนของพัฒนาการกลายเป็นการทำลายคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงไปโดยขาดความเข้าใจ

การพัฒนาชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงปัจจุบันเกิดจาก 2 องค์กร ได้แก่ องค์กรภายในท้องถิ่น และองค์กรบริหารส่วนตำบลนอกออก ซึ่งทั้ง 2 องค์กรค่อนข้างจะมีความใกล้ชิดในการทำงาน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาการทำงานทั้ง 2 องค์กรภายในชุมชนเพื่อหาแนวทางในการทำงานร่วมกันต่อไป

จากการเปรียบเทียบแนวความคิดและนโยบายระหว่างองค์กรของภาครัฐ กับองค์กรของชุมชนภายในหมู่บ้านพระเพลิง และแสดงให้เห็นถึงการทำงานขององค์ภาครัฐที่จะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับภาครัฐ การเลือกข้อดีของแนวคิดของทั้ง 2 องค์กรมานำเสนอร่วมกันเป็น แนวความคิดในการอนุรักษ์ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งมีแผนการจัดการและอนุรักษ์ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงดังนี้

5.1.4 แนวความคิดในการอนุรักษ์ชุมชนไท-โคราช กรณีศึกษาหมู่บ้านพระเพลิง

เพื่อการพัฒนาคนให้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์และพัฒนาเมือง เพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างภาครัฐและประชาชนในท้องถิ่น โดยให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทุกด้าน ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและต้องการธำรงสิ่งเหล่านี้

โดยมีแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายหลัก คือ

1. แบ่งพื้นที่ในการเสนอเป็นพื้นที่รองรับการเจริญเติบโตของชุมชน และพื้นที่อนุรักษ์โดยให้พื้นที่เดิมของชุมชน คือ ที่พักอาศัยก่อน พ.ศ.2518 เป็นพื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่ตั้งแต่พ.ศ.2519 จนถึงปัจจุบันเป็นพื้นที่รองรับการพัฒนา เพื่อวางแผนปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน และอนุรักษ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น
2. เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นในชุมชนที่ได้ดำเนินการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อม เพื่อร่วมสนับสนุนการท่องเที่ยว
3. จัดอบรมให้ความรู้แก่ท้องถิ่นในด้านการอนุรักษ์ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน และการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

แนวความคิดในการดำเนินแผนการจัดการ ดังนี้

1. แนวความคิดในการอนุรักษ์ที่มุ่งเน้นให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี นำวิถีชีวิตของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงที่มีศักยภาพทางด้านกายภาพ ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อให้มีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนา ภูมิทัศน์ของชุมชนให้เกิดขึ้น
2. แนวความคิดในการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพื่อให้เกิดการอยู่อาศัยและใช้งานได้จริงจากแผนนโยบายนั้นๆ ซึ่งจะทำให้พื้นที่สามารถเกิดการพัฒนาวงเวียนยั่งยืนในอนาคต
3. แนวความคิดในการอนุรักษ์พื้นที่อาคารเก่าในชุมชน เพื่อคงไว้ซึ่งประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา และพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคม เพื่อให้ชุมชนสามารถมีรายได้สนับสนุนกิจกรรม ตลอดจนถึงวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์
4. แนวคิดในการอนุรักษ์ต้องการให้ประชาชนได้รับผลกระทบของการอนุรักษ์น้อยที่สุด เพราะคนในชุมชนเป็นผู้รับผลของการกระทำทั้งหมด เข้าใจถึงศักยภาพและปัญหาต่างๆภายในชุมชนดีที่สุด จึงต้องให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง

5.2 แนวคิดขององค์กรชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง

ความต้องการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นถือว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของทุกคน นอกเหนือจากนั้น ชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ ความต้องการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อคนในชุมชนนั้นๆ มีความเข้าใจถึงเอกลักษณ์ของตนเอง ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการพัฒนาชุมชน โดยมีการตั้งกลุ่มการทำงานต่างๆ ภายในหมู่บ้านขึ้นด้วย เหตุผล 3 ประการ ได้แก่

- 1.) เพื่ออำนวยความสะดวกดูแล เนื่องจากประชากรภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงมีจำนวนมากขึ้น ทำให้การแบ่งกลุ่มครัวเรือน เป็นกลุ่มย่อยจะทำให้ง่ายในการกระจายข่าว การประชาสัมพันธ์ และการปฏิบัติหรือตอบรับคำสั่งต่างๆ
- 2.) เพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนในชุมชน และความถนัดที่หลากหลาย การแบ่งกลุ่มจะทำให้เกิดการทำงานที่ได้ผลดีขึ้น ไม่ซ้ำซ้อน เป็นการฝึกฝนความชำนาญให้เกิด นอกเหนือไปจากการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่กัน อีกทั้งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและกลุ่ม
- 3.) เพื่อความปลอดภัยภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง นอกจากการแบ่งกลุ่มตามกิจกรรม และการปกครองแล้ว ความใกล้ชิด ความเป็นเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์เหล่านี้ ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งในการแบ่งกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มเหล่านี้ จะอยู่ในกลุ่มบ้านเดียวกัน หรือบริเวณใกล้เคียงกัน จะมีการดูแลซึ่งกันและกัน ตามวิถีชีวิตที่เคยมีมาตั้งแต่อดีต ไม่ใช่หน้าที่ที่ต้องทำ กิจกรรมของกลุ่มนี้ มักจะเกี่ยวกับวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมเฉพาะ เช่น การรำผีมอญ เป็นต้น

กลุ่มการทำงานเหล่านี้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เป็นกลุ่มองค์กรทางสังคม ซึ่งทำงานภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีที่เคยทำมาในอดีต และองค์กรทางการปกครอง เป็นกลุ่มองค์กรที่รับคำสั่งจากภาครัฐ มาปฏิบัติต่อชุมชน เมื่อแบ่งตามลักษณะการปกครอง พบว่ามีหน้าที่และกลุ่มการทำงาน ดังนี้

5.2.1. **องค์กรการปกครอง**⁸⁷ หมู่บ้านพระเพลิงอยู่ใต้การปกครองของ อำเภอปักธงชัย ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 16 ตำบล 208 หมู่บ้าน 2 เทศบาล 16 อบต. ได้แก่ กลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบลนกออก ซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 8 บ้านท่าหน้าซบ ต.นกออก อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา มีหมู่บ้านในการปกครองทั้งหมด 10 หมู่บ้าน (หมู่บ้านพระเพลิงเป็นหมู่ที่ 2)

หน้าที่และความรับผิดชอบ คือ พัฒนาชุมชนภายใต้การปกครองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นด้านเศรษฐกิจ และกายภาพ ซึ่งสรุปปัญหาที่สำคัญและแนวทางการแก้ไขของ องค์การบริหารส่วนตำบลนกออก ดังนี้

⁸⁷ เทศบาลอำเภอปักธงชัย.

ลำดับ	ปัญหาที่สำคัญของตำบลนอกออก	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข
1	ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน	-น้ำท่วมถนนทำให้ถนนสายหลักชำรุดและขาดการวางผังเมืองที่ดี ทำให้เกิดน้ำท่วมขังบริเวณบ้าน	-ซ่อมแซมปรับปรุงถนนที่ชำรุดให้ดีขึ้น พร้อมทั้งจัดให้มีการวางผังเมืองที่ดี
2	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	-ประชาชนยังขาดความรู้ในด้านการฝึกอาชีพการรวมกลุ่มในการผลิตจึงทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้น้อย	-ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการรวมกลุ่มจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพพร้อมทั้งส่งเสริมด้านการตลาดจัดให้มีร้านค้าชุมชน
3	ปัญหาด้านสังคม	-เด็กและเยาวชนบางกลุ่มขาดความรู้เรื่องยาเสพติดทำให้เสี่ยงต่อการติดยาเสพติดได้ง่าย สนามกีฬาและอุปกรณ์กีฬายังไม่เพียงพอขาดเครื่องมือเครื่องใช้ บุคลากรในการป้องกันด้านสาธารณสุข	-จัดอบรมเกี่ยวกับปัญหาเสพติดอย่างถูกต้องจัดหา อุปกรณ์กีฬาพร้อมทั้งสนาม ให้เพียงพอและจัดให้มีการแข่งขันกีฬาอย่างต่อเนื่องจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้และบุคลากรในการป้องกันสาธารณสุขอย่างเพียงพอ

ตารางที่ 5.4 สรุปปัญหาที่สำคัญและแนวทางแก้ไขตำบลนอกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลนอกออก เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2547. (เอกสารอัดสำเนา)

จุดประสงค์การทำงานขององค์การปกครอง

1. พัฒนาหมู่บ้านในปกครองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. เชื่อมโยงหมู่บ้านในการปกครองให้ติดต่อกันสะดวกขึ้น
3. รับนโยบายแผนพัฒนา โดยตรงจากเทศบาลปักธงชัย มาปรึกษาร่วมกับชุมชนแต่ละชุมชน ให้เกิดการปฏิบัติขึ้นตามนโยบายหรือแผนนั้นๆ และความเหมาะสมของพื้นที่

ปัญหาที่สำคัญของการพัฒนาขององค์การปกครอง ก็คือ การพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีศึกษาในเรื่องของการใช้งานตามวิถีชีวิตของชุมชน และการทำความเข้าใจชุมชน

นอกจากนี้เทศบาลอำเภอปักธงชัย ได้พยายามอนุรักษ์ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ด้วยการนำเสนอกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ในงานประจำปีของอำเภอปักธงชัยที่จัดขึ้นเพื่อการฉลองชัยชนะของท้าวสุรนารี ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์วิถีชีวิตของชุมชนและประชาสัมพันธ์ให้กับคนทั่วไป และเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้าใจคุณค่าและเอกลักษณ์ของตนเอง

5.2.2. **องค์กรภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง** เป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่ต่างๆ ภายในชุมชน ตามความถนัด กิจกรรม และความสัมพันธ์ ได้แก่

- **กลุ่มแม่บ้านช่วยเหลือ** เป็นตัวแทนของกลุ่มที่ทำงานสนับสนุนในเรื่องของการอาหารและงานฝีมือต่างๆ เช่น กิจกรรมการซ่อมเครื่องครัวของ การทอเสื่อ การรำผีมอญ กลุ่มนี้จะทำหน้าที่แสดงและซ่อมให้กับตัวแทนที่ไปร่วมกิจกรรมงานประจำปีของอำเภอปักธงชัย เป็นต้น
- **กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม** “เป็นตัวแทนในเรื่องของการรวบรวมของดี ของเก่า ที่มีความหมายในชุมชนไปแสดงและเก็บรักษาไว้ การทำงานคนในชุมชนถือว่าเป็นการอนุรักษ์ ดังนั้นความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ จะเป็นลักษณะของชั้นใด ที่มีความสวยงามและอายุการใช้งานที่ยาวนานถือว่าเป็นของเก่าต้องอนุรักษ์”⁸⁸
- **กลุ่มพัฒนาอาชีพ** เป็นตัวแทนในเรื่องของการทำอาชีพต่างๆ โดยเฉพาะอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรและฝีมือช่างๆ เนื่องจากชุมต่างๆ ในตำบลนอกออกจะมีประเพณีที่เรียกว่า “นาวาน”⁸⁹ เป็นการทำงานโดยอาศัยความร่วมมือของคนหมู่บ้านอื่นๆ ในการทำนา ซึ่งเมื่อหมู่บ้านใดจัดทำนาวานขึ้น ก็จะต้องมีการเตรียมการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือในการทำนา ข้าวปลาอาหาร และของประดับต่างๆ กลุ่มนี้จะมีความถนัดทางช่างซึ่งทำให้สามารถพัฒนาต่อไปเป็นอาชีพได้

หน้าที่และความรับผิดชอบ คือ รับผิดชอบการทำกิจกรรมภายในชุมชน ตามกลุ่มการทำงานนั้นๆ ตามความถนัด เป็นการทำงานที่เริ่มแบ่งหน้าที่การทำงานให้กับคนในชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจุดประสงค์ของการทำงานขององค์กรภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ได้แก่

1. เพื่อตอบสนองการปกครอง
2. เพื่อแบ่งหน้าที่ให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการทำงาน
3. เพื่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมตามความถนัด

การทำงานขององค์กรภายในชุมชนส่วนใหญ่ จะเป็นการดำเนินการในเรื่องของวิถีชีวิต และกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อร่วมภายในชุมชนและระหว่างชุมชน ตามความเข้าใจของคนภายในชุมชน ดังนั้นแล้ว กลุ่มของชุมชนหมู่บ้านจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ประเภทต่างๆ การดำเนินการหรือการควบคุมแบ่งหน้าที่ จะไม่มีความเด่นชัด อาศัยความเอื้ออารีย์กันระหว่างคนในกลุ่มและคนในหมู่บ้านเป็นหลัก

⁸⁸ สัมภาษณ์นางปราณี ชาวงาม, ผู้ช่วยกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ในการจัดแสดง หรือกิจกรรมต่างๆ วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2546.

⁸⁹ สัมภาษณ์นายกลอย เกิดมงคล, ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านพระเพลิง วันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2546.

5.2.3. ขั้นตอนการดำเนินการ

การวางแผนการจัดการเพื่อให้ตอบสนองแผนพัฒนาของจังหวัดนครราชสีมา จึงมีการวางแผนในการดำเนินการไว้เป็น 2 ระยะ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เสนอเป็นโครงการภายในจังหวัด ดังนี้

แผนงานระยะสั้น 5 ปี

เพื่อให้เกิดการจัดการพื้นที่โครงสร้างพื้นฐาน ภายใต้กรอบของคุณค่าและเอกลักษณ์ของพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความกลมกลืนในภาพรวมให้ปรากฏ โดยดำเนินการตามโครงการใน 4 แผนงาน ได้แก่

- **แผนงานอนุรักษ์องค์ประกอบและโครงสร้างกายภาพของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง**

ในอดีตการขยายตัวของชุมชนไท-โคราช หมู่บ้านพระเพลิง อยู่ภายใต้กรอบของความเชื่อในรูปแบบการวางผังเดิม คือมีลักษณะของการวางผังพื้นที่ใช้สอยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการอยู่อาศัย การทำงาน ประเพณี ความเชื่อ เหล่านี้ปรากฏร่องรอยในผังชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ปัจจุบัน ชุมชนมีการเพิ่มของประชากร การจับจองที่อยู่อาศัย และการขยายตัวของชุมชน ขึ้นอยู่กับกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน ด้วยกฎหมายการใช้ที่ดิน และควบคุมอาคาร ไม่สามารถกำหนดและส่งเสริมให้ชุมชน รักษาภาพลักษณ์ของการวางผังชุมชนได้ ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างไร้ทิศทาง พื้นที่การใช้สอยเดิมของชุมชนขาดความเด่นชัด เนื่องจากขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมต่างๆ และการควบคุมการใช้ที่ดิน ทำให้ปรากฏรูปแบบการใช้ที่ดินของผังชุมชนเปลี่ยนไป

ดังนั้นควรมีการเสนอแผนการอนุรักษ์องค์ประกอบและโครงสร้างกายภาพของชุมชนไท-โคราชหมู่บ้านพระเพลิง ประกอบด้วย แผนการดำเนินการและการจัดการพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

เสนอพื้นที่ให้ชั้นทะเบียนเป็นพื้นที่อนุรักษ์ของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง

ภาพที่ 5.5 แสดงการจัดการพื้นที่เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่อนุรักษ์

ที่มา จากการวิเคราะห์และสำรวจทางกายภาพของผู้วิจัย เมื่อ กุมภาพันธ์ 2547

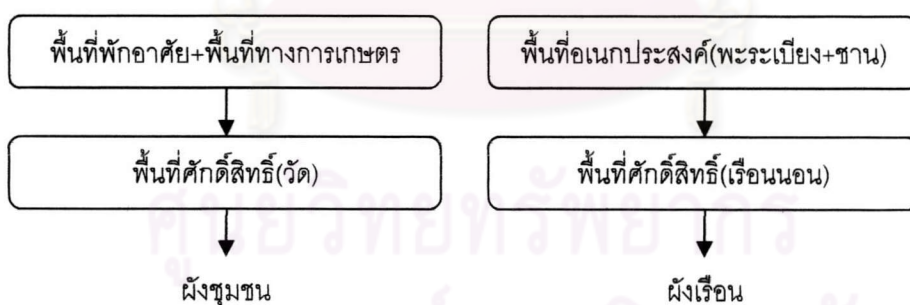
พื้นที่ 1. พื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 ควบคุมระดับที่ 1 คือ พื้นที่ที่คงความแท้ขององค์ประกอบของกลุ่มบ้านและบ้านเดี่ยว (ห้ามก่อสร้าง ห้ามต่อเติมอาคารอื่นใดในพื้นที่นี้ นอกเหนือไปจากข้อกำหนดและข้อตกลง ที่ได้ทำการปรึกษาร่วมกับนักวิชาการ ผู้รู้ และประชาชนภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงแล้ว)

พื้นที่ 2. พื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 ควบคุมระดับที่ 2 คือ พื้นที่ที่เกิดจากการขยายตัวของพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 เป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่เก่าและพื้นที่ใหม่(พื้นที่ควบคุมอาคารเดิม แต่สามารถสร้างอาคารอื่นได้ ภายใต้องค์ประกอบของเรือนที่คงเดิมไว้)

พื้นที่ 3. พื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 ควบคุมระดับที่ 3 คือ พื้นที่ที่ยอมให้มีการก่อสร้างและการพัฒนาเกิดขึ้น(ยอมให้มีการก่อสร้าง ภายใต้ข้อกำหนด)

พื้นที่เกษตรกรรม คือ พื้นที่ที่ควบคุมการใช้งานเพื่อรองรับสำหรับการประกอบอาชีพของชุมชนเนื่องจากอดีตกิจกรรมส่วนใหญ่ของชุมชน จะเกี่ยวเนื่องกับการทำการเกษตร การส่งเสริมกิจกรรมและพื้นที่ก็เปรียบเสมือนการควบคุมค่า และรักษาการใช้งานของพื้นที่ชุมชน ให้เกิดความต่อเนื่อง เช่น คงการใช้งานของลาดตากข้าว เดินยุงข้าว รวมทั้งประเพณี ที่เคยเกิดขึ้นได้ ได้แก่ การรำตาคะวี การดำสากเหม็ง การทำนาวัน เป็นการอนุรักษ์พื้นที่และส่งเสริมให้เกิดการใช้งานสนองวิถีชีวิตและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน คงไว้ซึ่งกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนไท-โคราช หมู่บ้านพระเพลิง

พื้นที่ศาสนา คือ พื้นที่ที่เป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรม ในอดีตวัดเป็นพื้นที่แห่งความศรัทธา และความเคารพ ซึ่งตั้งอยู่ในทิศใต้ ทิศที่คนในชุมชนแสดงความเคารพแก่บรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ส่งถึงการวางผังเรือน ในอดีตจนปัจจุบัน(ดูภาพที่ 1.1 และ 1.2) ด้วยความเชื่อที่ตอบสนองการใช้สอย+สภาพภูมิอากาศ การรักษาพื้นที่ศาสนาไว้ คงไว้ซึ่งความเชื่อ พื้นที่กิจกรรม รูปแบบการใช้งานของผังชุมชน เป็นการรักษาด้านแบบของผังเรือนและให้กายภาพชุมชนบอกเล่าเรื่องความเป็นมาต่างๆ แก่คนในชุมชน

แผนภาพที่ 5.2 แสดงรูปแบบการวางผังเปรียบเทียบระหว่างผังชุมชนและผังเรือน

ที่มา แผนภูมิผังชุมชนและผังเรือนที่กำหนดโดยผู้วิจัยจากการสำรวจและวิเคราะห์หมู่บ้านพระเพลิง เมื่อ กุมภาพันธ์ 2547

มาตรการการป้องกันและการควบคุมเพื่อเสนอพื้นที่อยู่อาศัยภายในชุมชน ให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ตามระดับของการอนุรักษ์และการใช้งานของพื้นที่ ได้แก่

1.) พื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 ควบคุมระดับที่ 1 คือ พื้นที่ของความแท้ขององค์ประกอบของกลุ่มบ้านและบ้านเดี่ยว ได้แก่กลุ่มพื้นที่ ตามภาพที่

พื้นที่บริเวณนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง พบหลักฐานการอยู่อาศัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ลักษณะการตั้งเรือนพักอาศัยจะเป็นกลุ่ม* ที่พบได้เฉพาะบริเวณพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ทั้งทางด้านการใช้ที่ดิน และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้น จึงเป็นพื้นที่ที่มีความแท้และความสำคัญทางด้านการอยู่อาศัยและกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทย-โคราช หมู่บ้านพระเพลิง พื้นที่ประกอบไปด้วยศักยภาพด้านการอยู่อาศัย ด้านประวัติศาสตร์ ด้านประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ และสถาปัตยกรรม จึงเสนอให้ปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นที่พักอาศัยแบบดั้งเดิม พัฒนาพื้นที่ทำกิจกรรมให้เดินชัด และดูแลซ่อมแซมสถาปัตยกรรมเรือนไทย-โคราชที่มีอยู่เดิม ด้วยความแท้ของพื้นที่ที่ยังคงสภาพการใช้งานเป็นที่พักอาศัย จึงมีแนวทางการควบคุมในแต่ละด้าน เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี และส่งเสริมคุณค่าพื้นที่ดังนี้

- กำหนดไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารใดๆ ภายในพื้นที่อนุรักษ์บริเวณที่ 1
- การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ เพื่อเป็นที่พักอาศัยและทำกิจกรรมของชุมชนเท่านั้น
- การซ่อมแซมเรือนไทย-โคราช ต้องอยู่ภายใต้กรอบของการใช้สอยพื้นที่แบบเดิม และเลือกใช้วัสดุที่มีเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น
- กำหนดพื้นที่บางส่วนให้เป็นพื้นที่ปลูกป่า เพื่อคงสภาพทัศนียภาพของกลุ่มเรือนไว้

2.) พื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 ควบคุมระดับที่ 2 ได้แก่กลุ่มพื้นที่ ตามภาพที่

พื้นที่บริเวณที่ 2 เป็นพื้นที่ขยายตัวจากพื้นที่บริเวณที่ 1 ภายใต้กรอบของความเชื่อ และวิถีชีวิตเดิม มีลักษณะบ้านเรือนที่เห็นได้ชัด คือ เป็นเรือนเดี่ยว* ไม่ปรากฏร่องรอยของเรือนแบบกลุ่มที่เหมือนในพื้นที่บริเวณอนุรักษ์ที่ 1 บ่งบอกถึงการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยภายนอกเข้ามา แต่คงไว้ด้วยองค์ประกอบของเรือนไว้ การกระจายขอเรือนและการกำหนดขอบเขตแต่ละหลังความเด่นชัดของการใช้พื้นที่เรือน จึงเสนอให้เป็นพื้นที่พักอาศัยที่มีการรักษารูปแบบขององค์ประกอบของเรือนแบบเดี่ยวไว้เพื่อเป็นสิ่งที่แสดงถึงเรื่องราวของชุมชน ที่ขยายตัวและเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ดั้งเดิมภายใต้กรอบของวิถีชีวิต ร่วมกับการพัฒนา

ความสำคัญของพื้นที่บริเวณนี้ คือ กายภาพของเรือนเดี่ยว และการกำหนดขอบเขตของเรือน คงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ของชุมชน ดังนั้น จึงกำหนดควบคุมการใช้พื้นที่อย่างชัดเจน เพื่อรักษาองค์ประกอบของการใช้พื้นที่เรือน เดิน และยุงข้าว และพื้นที่เว้นว่างระหว่างเรือนแต่ละหลัง ดังนี้

- กำหนดการใช้พื้นที่เพื่อคงไว้ซึ่งองค์ประกอบของเรือนแบบดั้งเดิม คือ เรือน เดิน และยุงข้าว ห้ามมิให้มีการใช้พื้นที่ นอกเหนือจากองค์ประกอบทั้ง 3
- การก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ในพื้นที่เดิมให้มีพื้นที่เท่ากับหรือน้อยกว่า พื้นที่เดิมได้ เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินเป็นที่พักอาศัยต่อไป
- รูปแบบของเรือนควรมีลักษณะตามที่ได้เสนอแนะในเรื่องของสถาปัตยกรรมเรือนไทย-โคราช

* ดูภาคผนวก

3.) พื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 ควบคุมระดับที่ 3 คือ พื้นที่ที่ยอมให้มีการก่อสร้างและการพัฒนาเกิดขึ้น ได้แก่ กลุ่มพื้นที่ ตามภาพที่

เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยความชันของกรอบวิถีชีวิตที่น้อยลง ดังนั้นแล้ว จึงเกิดเป็นรูปแบบผังที่กระจุกกระจายตามพื้นที่ที่ได้รับการครอบครอง มีการผสมผสานระหว่างเรือนรูปแบบเก่าและเรือนรูปแบบใหม่ ชาติความกลมกลืนและเห็นถึงความแตกต่างได้อย่างชัดเจน และเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เชื่อมระหว่างพื้นที่ภายใน-ภายนอกชุมชน จึงเป็นเสมือนพื้นที่รองรับการเชื่อมโยงและการต้อนรับบุคคลภายนอก พื้นที่บริเวณที่ 3 นี้ยังเป็นพื้นที่แสดงขอบเขตของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง และประตูต้องรับ จึงควรมีการควบคุมการใช้พื้นที่ให้เป็นไปตามแนวทางนี้ ได้แก่

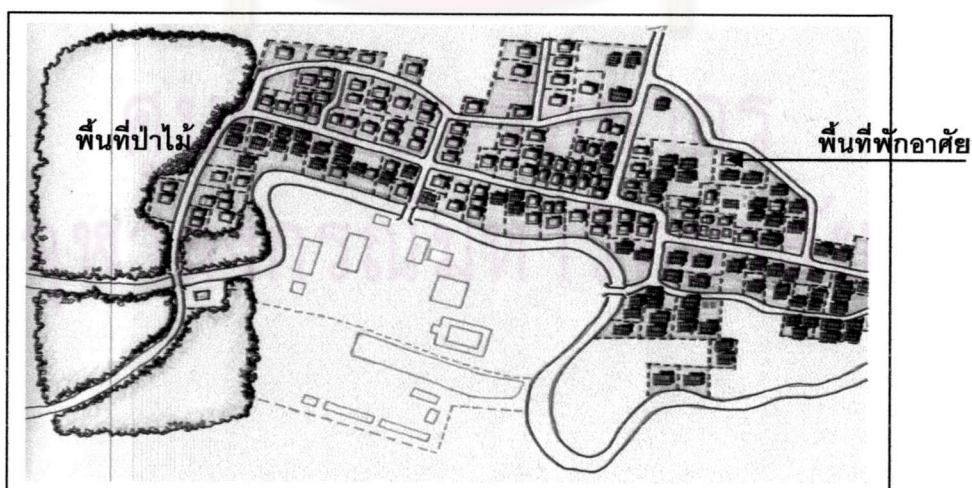
- การอนุญาตให้มีการก่อสร้างอาคารใหม่ๆ ได้ภายในพื้นที่นี้ โดยต้องเป็นไปตามข้อกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรม แต่สามารถใช้วัสดุที่มีความกลมกลืนกับขนาดและภาพลักษณ์ของเรือนไท-โคราช ในพื้นที่อนุรักษ์บริเวณที่ 1-2
- การควบคุมความสูงของเรือนที่เกิดขึ้นใหม่ มิให้เกิดมีขนาดและรูปแบบที่ขัดแย้งกับเรือนโดยรอบ

จากการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์และควบคุมการใช้งานต่างๆ เพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของผังชุมชนไท-โคราชหมู่บ้านพระเพลิง ดังที่ได้เสนอมานี้ ทำให้เป็นการอนุรักษ์และปรับปรุงกายภาพ จากการกำหนดพื้นที่จากผังชุมชน เรื่อยมาจนถึงองค์ประกอบและพื้นที่ที่ได้จากการวิเคราะห์ความสำคัญในบทที่ 4 ดังนี้

เสนอพื้นที่ทำการปรับปรุงหรือฟื้นฟูองค์ประกอบของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงให้เด่นชัด

ผังชุมชนของหมู่บ้านพระเพลิง มีลักษณะการวางผังที่เป็นกลุ่มบ้านตั้งตามลำน้ำ(ลำพระเพลิง) ตั้งอยู่ที่อาศัยบนที่สูง และมีพื้นที่เกษตรกรรมล้อมรอบ การวางรูปแบบผังชุมชนตามวิถีชีวิตและกิจกรรมของชุมชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กัน ดังนั้น การเสนอปรับปรุงและฟื้นฟูองค์ประกอบของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงมีแผนการและการจัดการพื้นที่ในส่วนต่างๆ ดังนี้

- การปรับปรุงและฟื้นฟูองค์ประกอบของชุมชน ตามแนวความเชื่อในเรื่องของทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก

ภาพที่ 5.6 แสดงความเชื่อที่มีผลต่อการวางอาคารตามแนวทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก
ที่มา จากการวิเคราะห์และการสำรวจ เมื่อ กุมภาพันธ์ 2547

เนื่องจากผังชุมชนมีการวางองค์ประกอบในส่วนของทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก ตามความเชื่อเรื่องของการเกิด-การตาย ปรัชญาของการวางผังชุมชนที่เห็นเด่นชัดมีองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ ส่วนที่พักอาศัยและป่าช้า โดยจะวางแหล่งที่พักอาศัยบริเวณทิศตะวันออก เมื่อเทียบกับบริเวณป่าช้าจะอยู่บริเวณทิศตะวันตก บริเวณทั้งสองจะปรากฏเด่นชัด และหากมีการขยายตัวของชุมชน บริเวณป่าช้าจะถูกแทนที่ด้วยที่พักอาศัย มีการนำไม้ในบริเวณดังกล่าวไปใช้ในการก่อสร้าง เป็นวัตถุดิบของการขยายตัวของชุมชนเรื่อยมา ผังไปด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง จึงเสนอแนวทางในการปรับปรุงกายภาพเพื่อคงเอกลักษณ์ตามความเชื่อในเรื่องของทิศตะวันออก-ตะวันตกไว้ ดังนี้

- **พื้นที่พักอาศัย** รักษาสภาพให้บริเวณนี้เป็นกลุ่มของที่พักอาศัยกำหนดขอบเขตและบริเวณ อย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมคุณค่าทางด้านความเชื่อที่มีมาในอดีตของชุมชน รักษาองค์ประกอบที่เป็นภาพลักษณ์ของการวางผังชุมชนให้เกิดขึ้น อย่างยั่งยืนภายใต้การควบคุมและการส่งเสริมภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในการวางผัง
- **พื้นที่ป่าไม้** ในอดีตจะมีการใช้ซึ่งปัจจุบันไม่ปรากฏ จึงเสนอให้เป็นการปลูกป่าเพื่อทดแทนลักษณะกายภาพของป่าช้าที่ถูกปกคลุมด้วยต้นไม้แทน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีภายในชุมชนในการปลูกที่พักอาศัย ในลักษณะของการปลูกป่า เพื่อใช้ทำหน้าที่วัสดุในการสร้าง แทนการใช้วัสดุชนิดอื่น

ดังนั้นการปรับปรุงและฟื้นฟูองค์ประกอบของชุมชน ตามแนวความเชื่อในเรื่องของทิศตะวันออก-ตะวันตก เพื่อส่งเสริมให้เกิดการปลูกป่าเพื่อทดแทนการใช้สอย และเกิดการรักษาภาพลักษณ์ของการวางผังชุมชนให้เกิดขึ้นและเด่นชัด ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในการอยู่อาศัย และการใช้วัสดุภายในท้องถิ่น

- การปรับปรุงและฟื้นฟูองค์ประกอบของชุมชน ตามแนวความเชื่อในเรื่องของทิศเหนือ-ใต้

วิถีชีวิตของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง มีเรื่องความเชื่อในการนับถือผี และเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประจำบ้านและประจำชุมชน ดังนั้นจึงปรากฏพื้นที่ หรือบริเวณที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพในรูปแบบผังชุมชน คนในชุมชนจะถือว่า ทิศใต้ เป็นทิศแห่งความศักดิ์สิทธิ์ ทิศเหนือ คือ ทิศแห่งการพบปะ ปฏิสัมพันธ์ และการอยู่อาศัย

ภาพที่ 5.7 แสดงความเชื่อที่มีผลต่อการวางอาคารตามแนวทิศเหนือ-ทิศใต้
ที่มา จากการวิเคราะห์และการสำรวจ เมื่อ กุมภาพันธ์ 2547

ดังนั้นแล้ว จึงมีการวางพื้นที่วัดไว้ทิศใต้และที่พัทธอาศัยอยู่บริเวณทิศเหนือ เป็นเช่นนี้มาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ปรากฏการถ่ายทอดจากผังชุมชนสูงฝั่งบ้าน คือ บ้านทุกหลังหันหน้าจะอยู่ทางทิศใต้เสมอ (ภาพที่3.24) จึงเสนอแผนการปรับปรุงและฟื้นฟูองค์ประกอบของชุมชน ตามแนวความเชื่อในเรื่องของทิศเหนือ-ใต้ คือ

- **พื้นที่วัด** มีการกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่ของวัด เพื่อเป็นพื้นที่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคงไว้ซึ่งความเคารพที่เป็นเสมือนข้อตกลงทางสังคมและสามารถใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมที่เป็นส่วนรวมแก่ชุมชนได้ ทั้งยังเป็นการรักษาความเชื่อและศาสนาของชุมชนให้มีที่ยึดเหนี่ยวที่มีผลต่อจิตใจคนภายในชุมชนไว้ คงภาพลักษณ์ของชุมชน ที่มีเอกลักษณ์การเป็นชุมชนศาสนาไว้
- **พื้นที่ชุมชน** มีการกันพื้นที่ทั้ง 2 ด้วยลำน้ำ (ลำพระเพลิง) การใช้พื้นที่ทำกิจกรรมของทั้งชุมชนภายในที่พัทธอาศัยไม่เด่นชัด เพราะต้องการให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรม ดังนั้นแล้ว ที่พัทธอาศัยจึงคงไว้เพื่อการปฏิสัมพันธ์ภายในชุมชนเท่านั้น อีกทั้งเป็นการสนับสนุนให้เกิดคุณค่าของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่พัทธอาศัยแยกจากกันอย่างชัดเจน

การเสนอแผนการปรับปรุงและฟื้นฟูองค์ประกอบของชุมชน ตามแนวความเชื่อในเรื่องของการวางผังชุมชน เป็นการสนองการใช้งานจริงของคนในชุมชน แล้วส่งเสริมภาพลักษณ์ที่เป็นคุณค่าจากวิถีชีวิตให้มีความเด่นชัด จากการใช้พื้นที่จริง ทำให้การเสนอพื้นที่ทำการปรับปรุงหรือฟื้นฟูองค์ประกอบของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงให้เด่นชัด นั้นเกิดความชัดเจนในความหมายของพื้นที่และยั่งยืนจากการใช้งาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

• **แผนการควบคุมและปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ**

การรักษาขนาดโครงสร้างองค์ประกอบของชุมชน

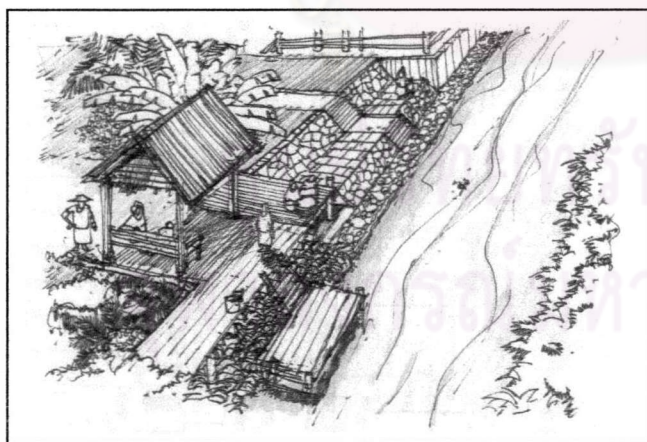
คุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของชุมชนไท-โคราข หมู่บ้านพระเพลิง คือลักษณะการตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัยในบริเวณนี้ซึ่งแสดงออกในรูปแบบผังชุมชน ที่ประกอบไปด้วย นา น้ำ เนิน แต่ละส่วนขององค์ประกอบแผ่ไปด้วย ลักษณะเฉพาะ ดังนั้นจึงเสนอแผนการควบคุมและปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่ละส่วนดังนี้

- พื้นที่นา (พื้นที่เกษตรกรรม) การถมที่นาเพื่อขยายสร้างที่อยู่อาศัย เนื่องจากจำนวนประชากรในชุมชนมีมากขึ้นบางครั้งชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของการทำนา ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ เกี่ยวกับพื้นที่นาหรือพื้นที่เกษตรกรรม ขาดการส่งเสริมความสำคัญของพื้นที่ที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงเสนอการควบคุมและการปรับปรุงพื้นที่เกษตรกรรม คือ

- ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการทำการเกษตร ในพื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมเกี่ยวกับอาชีพและพื้นที่ใช้สอยภายในหมู่บ้าน
- กำหนดขอบเขตของพื้นที่นา เพื่อไม่ให้เกิดการรुक้าและทำลายองค์ประกอบที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ของรูปแบบผังชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง

จุดมุ่งหมาย คือ ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม เพราะพื้นที่ชุมชน นั้นเป็นการตอบสนองอาชีพ วิถีชีวิต และความเชื่อ ดังนั้นแล้วการส่งเสริมอาชีพก็เป็นการช่วยอนุรักษ์คุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนได้

- พื้นที่น้ำ ในอดีตวิถีชีวิตของชาวหมู่บ้านพระเพลิง มีการอาศัยลำพระเพลิงเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ ทั้งการใช้สอยและทำกิจกรรมทางศาสนา แต่เมื่อการปะปาเข้ามาในหมู่บ้าน ลำพระเพลิง จึงเป็นแหล่งน้ำที่ตอบสนองกิจกรรมทางประเพณีของชุมชน คือ ลอยกระทง และงานลอยกระทงก่อนคือวันออกพรรษา การควบคุมและการปรับปรุงพื้นที่ลำพระเพลิง คือ

ภาพที่ 5.8 แสดงการปรับปรุงพื้นที่ริมลำพระเพลิง เพื่อให้สามารถใช้ทำกิจกรรมที่มาจาก การสำรวจและวาดขึ้นของผู้วิจัย มีนาคม พ.ศ. 2547

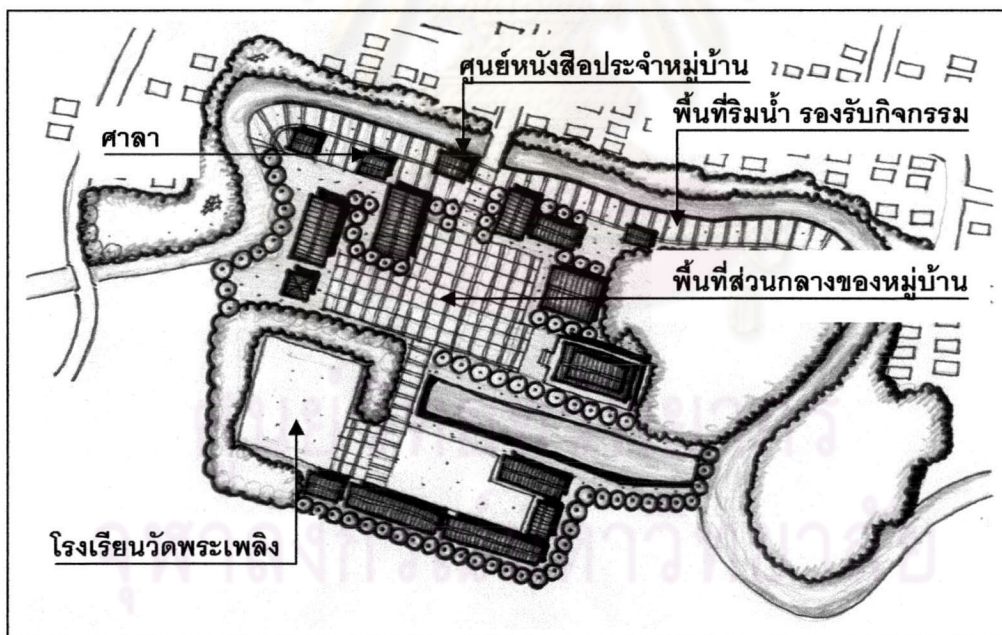
- การปรับปรุงกายภาพบริเวณลำพระเพลิง ให้มีความสะอาดเรียบร้อยสวยงาม
- การจัดเตรียมพื้นที่ริมตลิ่งฝั่งบริเวณวัดให้สามารถลงไปทำกิจกรรมทางน้ำได้
- ปลูกพืชที่สามารถใช้งานได้ เช่น กกปรีอ ต้นหนามย เพื่อป้องกันตลิ่งพัง ความสวยงามของลำพระเพลิง และการใช้สอย

จุดมุ่งหมาย คือ การให้ความสำคัญกับบริเวณลำน้ำ และริมตลิ่ง ส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและแหล่งน้ำ ในการทำกิจกรรมและการใช้สอย เพื่อคงเอกลักษณ์และส่งเสริมคุณค่ารูปแบบของผังชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงให้สามารถใช้งานได้จริง

- พื้นที่เนิน คือ พื้นที่ที่มีระดับที่สูงที่สุดในชุมชน เพื่อใช้เป็นพื้นที่พักอาศัยและพื้นที่วัด พื้นที่ทั้ง 2 ของชุมชนมีความสัมพันธ์กันด้วยการใช้สอย จัดใจ ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ภายในพื้นที่มีเอกลักษณ์ในการวางการใช้สอยต่างๆ กัน ดังนั้นจึงเสนอการควบคุมและการปรับปรุงพื้นที่ทั้ง 2 ดังนี้

- พื้นที่วัด เป็นศูนย์รวมจิตใจและการใช้สอยภายในชุมชน พื้นที่วัดในอดีตเป็นทั้งพื้นที่ศึกษา พื้นที่กิจกรรม และพื้นที่พักผ่อน ในปัจจุบันการใช้งานของพื้นที่วัดยังขาดการจัดพื้นที่ให้เกิดการใช้งานที่ชัดเจน ซึ่งพื้นที่บางแห่งขาดการเอาใจใส่และปรับปรุง ทำให้เกิดการทรุดโทรมการ จึงการปรับปรุงพื้นที่ดังนี้

- กำหนดพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่ทำกิจกรรมให้ชัดเจน
- การปรับปรุงกายภาพรอบๆ บริเวณวัดให้มีความสะอาดเรียบร้อย
- จัดพื้นที่เชื่อมระหว่างวัด โรงเรียน และพื้นที่พักอาศัย ให้เชื่อมโยงกัน เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นพื้นที่รองรับทั้งกิจกรรมและการศึกษา
- การปรับปรุงศาลาอ่านหนังสือของชุมชน และศาลาการเปรียญที่ทรุดโทรมให้ใช้งานได้ เพื่อให้เป็นที่แลกเปลี่ยนข่าวสารในหมู่บ้าน

ภาพที่ 5.9 แสดงการปรับปรุงการใช้พื้นที่ของบริเวณวัดพระเพลิง
ที่มา จากการวิเคราะห์และการสำรวจ เมื่อ มีนาคม พ.ศ. 2547

จุดมุ่งหมาย คือ ควรมีการพัฒนาพื้นที่เปิดโล่งของชุมชนที่มีอยู่เดิม ให้สามารถใช้งานได้ และเพิ่มพื้นที่การใช้งานให้กับชุมชน ตอบสนองจำนวนประชากรที่มากขึ้น ในการทำกิจกรรมให้เกิดประโยชน์ที่เด่นชัด ส่งเสริมคุณค่าของพื้นที่วัด

-พื้นที่พักอาศัย เป็นพื้นที่ประกอบไปด้วยหน่วยย่อยของชุมชน ที่รวมตัวกันขึ้นมา โดยรวมแล้วแต่ละหน่วยประกอบด้วย ที่พัก เดิน ยุ่งข้าว ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์(ดูภาพที่ 3.13) จึงเสนอการปรับปรุงพื้นที่ดังนี้

- การกำหนดลักษณะของการวางอาคารในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงการเลือกที่ตั้งและการขยายตัวของชุมชน ทิศทางของหลังคาเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเชื่อของการวางเรือนของชาวไทย-โคราซ หมู่บ้านพระเพลิง จึงเสนอการควบคุมทิศทางการวางหลังคา และการใช้พื้นที่ของชุมชน
- ความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่าง ถนน และเรือน เป็นสิ่งแสดงถึงลักษณะการใช้พื้นที่ร่วมกันของคนในหมู่บ้านและการสัญจร ซึ่งแสดงออกด้วยความเป็นกลุ่มบ้าน โอบล้อมทางสัญจร ควรมีการส่งเสริมพื้นที่ว่างต่างๆ ภายในชุมชนให้เด่นชัด
- ลักษณะทางกายภาพและเรือนไทย-โคราซ เป็นสิ่งที่สังเกตได้อย่างชัดเจน แสดงถึงภูมิปัญญาและเข้ากับสภาพแวดล้อม การปรับปรุงกายภาพของเรือนร่วมกับการใช้พื้นที่เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์

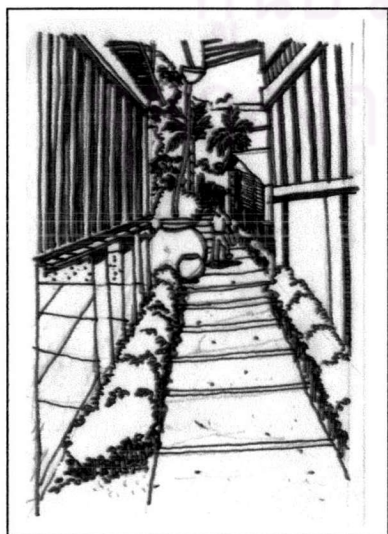
จุดมุ่งหมาย คือ พื้นที่พักอาศัยเป็นส่วนสำคัญที่ควรปรับปรุงและควบคุม พร้อมกับการพัฒนาร่วมกันและยอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในระดับที่ต้องควบคุม เพราะพื้นที่พักอาศัย คือคำตอบของการแก้ปัญหาและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

การรักษาทัศนียภาพ ภูมิทัศน์

นอกจากสถาปัตยกรรมที่เป็นภาพลักษณ์ของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงแล้ว องค์ประกอบส่วนอื่นที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ให้เด่นชัด คือ ทางสัญจร และพื้นที่ว่าง เนื่องจากคุณค่าของพื้นที่ชุมชน นั้นมีมากกว่าสถาปัตยกรรม เรื่องราวของชุมชน คือ สิ่งที่สำคัญก่อนเป็นคุณค่าจากการใช้พื้นที่ ดังนั้นแล้วการเสนอการปรับปรุงทางสัญจรและพื้นที่ว่าง ดังนี้

- พื้นที่ว่างของชุมชน แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ พื้นที่ว่างส่วนรวม และพื้นที่ว่างเฉพาะแต่ละครัวเรือน การปรับปรุงพื้นที่ว่างทั้ง 2 มีแนวทางดังนี้

- พื้นที่ว่างส่วนรวม เสนอให้ปรับปรุงร่วมกับการปรับปรุงกายภาพและทัศนียภาพของวัดเพราะเป็นพื้นที่ว่างที่ทำหน้าที่ตอบสนองของชุมชน
- พื้นที่ว่างแต่ละครัวเรือน เสนอให้ปรับปรุงให้มีกิจกรรมที่เด่นชัด เช่นตากข้าว เป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์

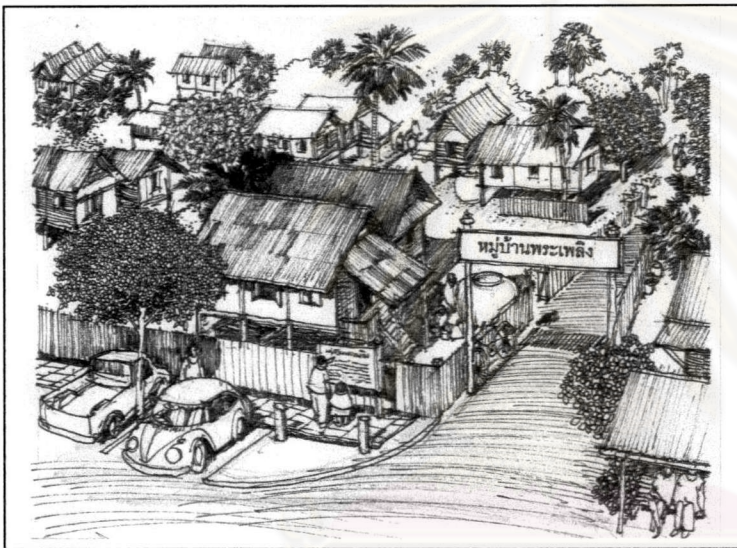

ภาพที่ 5.10 แสดงการปรับปรุงการใช้พื้นที่ระหว่างบ้าน
ที่มา จากการวิเคราะห์และการสำรวจ เมื่อ มีนาคม พ.ศ. 2547

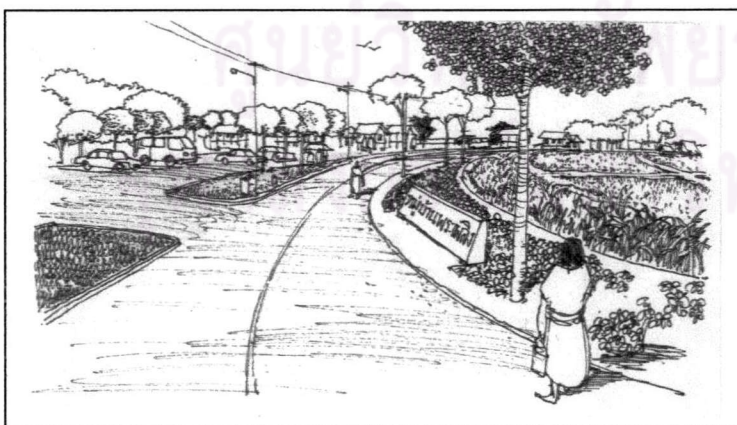
นอกเหนือจากพื้นที่ว่างทั้ง 2 แล้ว ยังมีพื้นที่ว่างระหว่างบ้าน แม้จะเป็นพื้นที่ที่ไม่เด่นชัดทางกายภาพของคนภายนอกชุมชน แต่ในทางพฤติกรรมแล้ว เป็นพื้นที่ตอบสนองต่อการสัญจร การปฏิสัมพันธ์ การใช้ข่าวสาร เหล่านี้ก็ควรที่จะพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ให้เกิดขึ้นต่อไป

- การสัญจร การสัญจรภายในชุมชนเดิมมีทางเข้าออกทางเดียว ปัจจุบันมีการเชื่อมโยงกับหมู่บ้านอื่นๆ ข้างเคียง ด้วยทางสัญจรที่เด่นชัด และเป็นการเพิ่มความสะดวกในการเดินทางแก่คนในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาของการควบคุมความปลอดภัยแก่ชุมชน ส่งผลต่อการรับรู้เรื่องราวของชุมชน ตามลำดับของผังชุมชน จึงเสนอปรับปรุงและพัฒนา ดังนี้

- ปรับปรุงพื้นที่บริเวณทางเข้าที่ 1 ให้มีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวและคนภายนอก เช่นที่จอดรถ ศาลาพักผ่อน บายบอกประวัติ เป็นต้น เพื่อให้ทางเข้าที่ 1 เป็นทางเข้าหลัก ที่มีการปรับปรุงทัศนียภาพไปในแนวทางของชุมชนเดิม

ภาพที่ 5.11 แสดงการปรับปรุงพื้นที่ทางเข้าที่ 1
ที่มา จากการวิเคราะห์และสำรวจ เมื่อ มีนาคม 2547

ภาพที่ 5.12 แสดงการปรับปรุงพื้นที่ทางเข้าที่ 2-3
ที่มา จากการวิเคราะห์และสำรวจ เมื่อ มีนาคม 2547

- ทางเข้าที่ 2 และ 3 มีการปรับปรุงบริเวณก่อนถึงหมู่บ้าน โดยเพิ่มพื้นที่จอดรถ และพื้นที่ว่าง เพื่อรองรับคนก่อนเข้า เพื่อป้องกันการสัญจรภายในชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการจราจรด้วยเท้า มากกว่าจะใช้รถเป็นพาหนะ
- นอกจากการสัญจรทางสายหลักแล้ว การส่งเสริมพื้นที่ระหว่างเรือน ที่เป็นทางสัญจรเฉพาะของคนในชุมชน เป็นคล้ายกับสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงคนในชุมชน ให้สามารถติดต่อและเข้าถึงกันได้หมด

จุดมุ่งหมาย คือ จัดระบบการสัญจรของคนในหมู่บ้านและคนนอกชุมชน ให้เกิดความสะดวก และเพิ่มคุณค่าของพื้นที่ชุมชน พื้นที่เรือน ด้วยการเชื่อมโยงกันระหว่างพื้นที่เรือน พื้นที่ปฏิสัมพันธ์ และสร้างจุดสำคัญของพื้นที่ชุมชนให้ง่ายแก่การจดจำ และสังเกต

การสร้างความกลมกลืนของกลุ่มก้อนอาคารที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากพฤติกรรมกรอยู่อาศัยที่เปลี่ยนไป และการนำปัจจัยภายนอกเข้ามา ทำให้ลดคุณค่าของสถาปัตยกรรมและกายภาพโดยรวมของชุมชนไท-โคราช หมู่บ้านพระเพลิง ดังนั้น จึงควรมีการสร้าง ความกลมกลืน โดยการปรับปรุงและรักษาคุณค่าที่สำคัญไว้

แนวทางในการปรับปรุงต่อเติมเรือนในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง จากแนวความคิดการกำหนดมาตรฐานการควบคุม⁹⁰ และการอนุรักษ์สภาพกายภาพของย่านประวัติศาสตร์ หรือชุมชน ดังนี้

- รูปทรงอาคาร ที่แสดงออกทางด้านรูปทรงหลังคา

ถือว่าเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของสถาปัตยกรรมเรือนไท-โคราช ที่สังเกตเห็นได้ชัด “ส่วนของหลังคาเป็นจั่วสูงมากกว่า 50 องศา มีบันลมและการตกแต่งหน้าจั่วเป็นลวดลาย การเข้าไม้ และแกะสลักต่างๆ”⁹¹ ดังนั้น การอนุรักษ์เรือนไท-โคราช ต้องรักษารูปทรงของหลังคาและแนวการวางสันหลังคาตามตะวัน

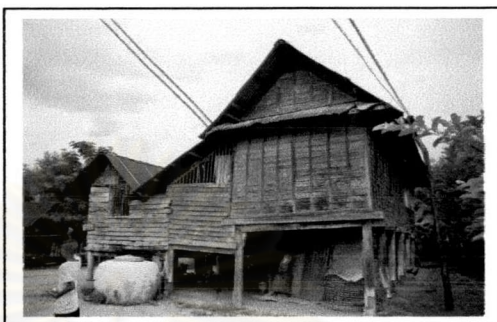
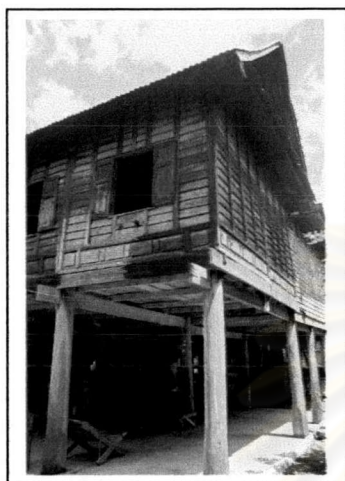
ภาพที่ 5.13-14 แสดงความชันของหลังคาที่เป็นเอกลักษณ์ของเรือนไท-โคราชที่มา ภาพโดยนายธีรชัย ลีสุระพลานนท์ ธันวาคม 2546

⁹⁰ Roy workett. *The character of town: approach to conservation*. London: The Architectural, 1970.

⁹¹ วิโรฒ ศรีสุโร. *สัมมนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมอีสาน"เรือนพักอาศัย ของชาวไท-โคราช"*. กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยาม, 2530.

- ขนาดและสัดส่วน ที่แสดงออกทางด้านพื้นที่ด้านหน้าและด้านข้างอาคาร

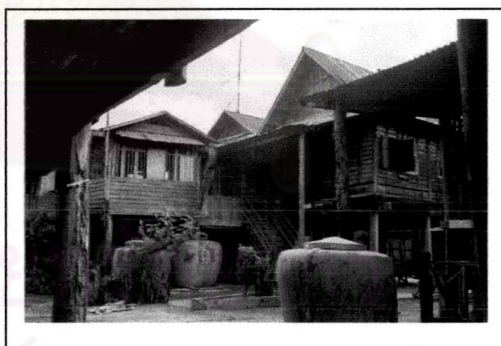
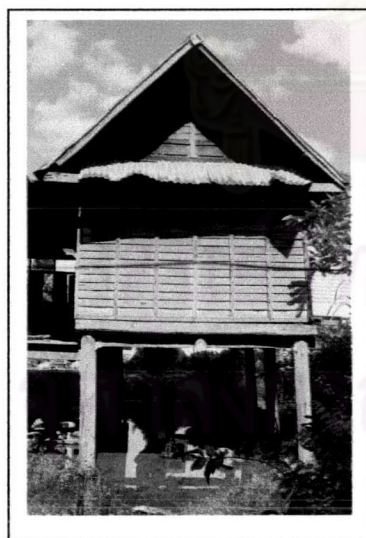
รูปทรงของเรือนไท-โคราช ที่เด่นชัด คือ การแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ เรือนนอน พระระเบียง และชาน ซึ่งแบ่งตามการใช้สอยและแก้ปัญหาสภาพอากาศ นอกจากนี้แล้วได้ถุนเรือน ยังสามารถอาศัยในช่วงกลางวัน ดังนั้น เรือนจึงมีความสูงเป็น 2 ชั้น แบ่งเป็น 3 ระดับ เเด่นชัดในส่วน of เรือนนอน

ภาพที่ 5.15-16 แสดงการแบ่งระดับและการใช้พื้นที่ได้ถุน ของเรือนไท-โคราช
ที่มา ภาพโดยนายธีรชัย ลีสุระพลานนท์ ธันวาคม 2546

- ความสูงของอาคาร

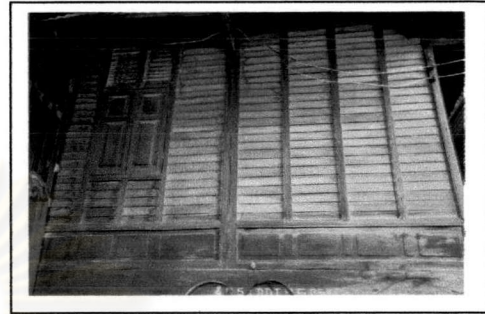
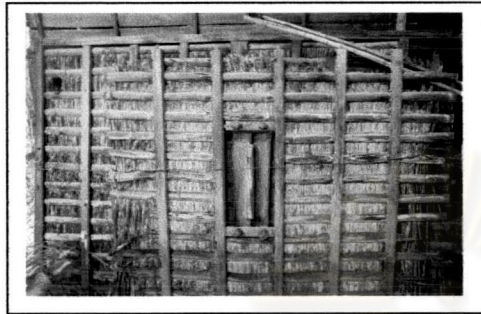
การควบคุมความสูงโดยเฉลี่ยของเรือนในชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับภาพลักษณ์ของชุมชน และป้องกันเรือนรูปแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้น โดยทั่วไปเรือนไท-โคราชจะมีความสูงจากได้ถุนถึงหลังคา ประมาณ 6.5 เมตร

ภาพที่ 5.17-18 แสดงความสูงของเรือนไท-โคราช
ที่มา ภาพโดยนายธีรชัย ลีสุระพลานนท์ ธันวาคม 2546

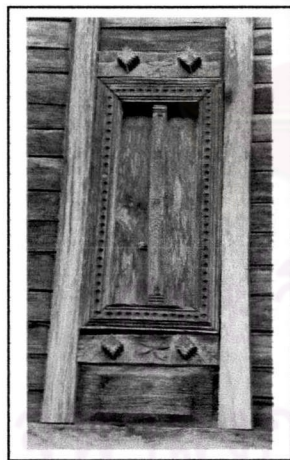
- ส่วนประกอบเชิงช่าง เช่น ประตู หน้าต่าง หน้าจั่ว เป็นต้น

ผนัง ผนังเรือนไท-โคราซ มีเอกลักษณ์ที่เด่นชัด แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ เรือนฝาปรือ เรือนฝาตั้ง และเรือนฝานอน ทั้ง 3 ชนิดจะพบได้ในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ซึ่งการทำฝาแต่ละชนิดในเรือนจะขึ้นอยู่กับฐานะ วัสดุ และช่างฝีมือ

ภาพที่ 5.19-20 แสดงลักษณะของฝาผนังที่เป็นเอกลักษณ์ของเรือนไท-โคราซ
ที่มา ภาพโดยนายธีรชัย ลีสุระพลานนท์ ธันวาคม 2546

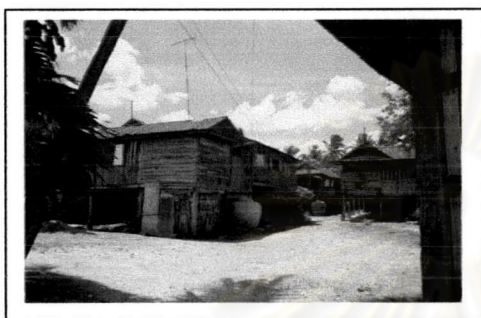
หน้าต่าง หน้าต่างหรือช่องเปิดของเรือน จะมีขนาดเล็ก และมีเฉพาะด้านทิศใต้เท่านั้น บริเวณหน้าต่างจะมีการประดับลวดลายด้วยดอกจันทน์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของช่างฝีมือท้องถิ่น ส่วนของประตูจะมีลักษณะและองค์ประกอบคล้ายกับหน้าต่าง แต่จะมีขนาดใหญ่กว่า ลักษณะบานเปิดเข้าภายในเรือน 2 บาน คล้ายกันทั้งหน้าต่างและประตู

ภาพที่ 5.21-22 แสดงฝีมือช่างที่เป็นเอกลักษณ์ในการประดับตกแต่งประตู-หน้าต่างของเรือนไท-โคราซ
ที่มา ภาพโดยนายธีรชัย ลีสุระพลานนท์ ธันวาคม 2546

- องค์ประกอบภายในที่ดิน เช่น เดินบ้าน

การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาณาเขตของเรือน จะมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ตัวเรือน ยุ้งข้าว และเดิน โดยเฉพาะเดินจะเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ที่เชื่อมโยงระหว่างใต้ถุนเรือน และทางสัญจร ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของเรือนไท-โคราช ที่เรือนทุกหลังต้องมี นอกจากนี้ยังมีการจัดวางเรือนนอนที่สอดคล้องกับการวางผังชุมชน เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่มีภายในชุมชน ถือเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัด และภาพลักษณ์ของสถาปัตยกรรมภายในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง

ภาพที่ 5.23-24 แสดงองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของการใช้ที่ดินแต่ละหลังของชุมชนไท-โคราช ที่มา ภาพโดยนายธีรชัย ลิ้สุระพลานนท์ ธันวาคม 2546

จึงควรมีการอนุรักษ์และปรับปรุงเรือนที่ต่างกัน ในรูปแบบของพื้นที่ที่ได้กำหนดเป็นพื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ กัน และเนื่องจากที่ตั้งและปัจจัยการเปลี่ยนแปลง สามารถกำหนดระดับในการอนุรักษ์และพัฒนา สถาปัตยกรรมออกเป็น 2 ระดับคือ

- เรือนไท-โคราชอนุรักษ์ระดับที่ 1 เรือนอนุรักษ์และควบคุม

เรือนไท-โคราชที่อยู่ในพื้นที่ดั้งเดิม ตั้งแต่มาอยู่อาศัยและเลือกที่ตั้งชุมชน มีอายุมากกว่า 100 ปี มีทั้งเรือนแบบดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลง จนถึงเรือนที่มีการต่อเติม ตามอายุวัสดุ การทรุดโทรมที่เกิดขึ้น ทั้งที่ยังใช้งานอยู่ และถูกทิ้งร้าง แนวทางการปรับปรุงเรือน คือ ส่งเสริมคุณค่าของเรือน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของเจ้าของเรือน เนื่องจากคุณค่าของเรือนอยู่ที่การใช้สอย โดยมีจุดประสงค์ คือ

- คงสภาพเรือนไว้ให้มีรูปลักษณะแบบเดิมมากที่สุด
- การปรับปรุงต้องอยู่บนพื้นฐานของเรือนเดิม และนำวัสดุเดิมที่มีในท้องถิ่นมาซ่อมแซมเท่านั้น

โดยมีแนวทางการปรับปรุงเป็น 3 ระดับ คือ

การปรับปรุงและการซ่อมแซมเรือน

รักษาองค์ประกอบภายในเรือนทั้งภายนอกและภายในให้ได้มากที่สุด เพื่อใช้เป็นตัวแทนเรือนตัวอย่างที่สามารถใช้งานได้จริง อยู่บนพื้นฐานความต้องการของคนในเรือน และตอบสนองต่อสภาพภูมิอากาศ

- การใช้พื้นที่เรือน ในส่วนของเรือนชั้นล่างหรือใต้ถุน เน้นการแก้ปัญหาน้ำท่วมขัง โดยการทำร่องระบายน้ำเดิมของอบต.นกออก วางผังไว้ที่หมู่บ้านให้สามารถใช้งานได้จริง เป็นการแก้ปัญหาระยะยาว เพื่อให้พื้นที่ใต้ถุนบ้านสามารถใช้งานได้ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เคยเกิดขึ้น และการแก้ปัญหา

ระดับของเรือน โดยทำการยกเรือนภายใต้คำแนะนำของนักวิชาการจากหน่วยงานภายในจังหวัด เพื่อไม่ให้เกิดสัดส่วนที่เพี้ยนไป

- ส่วนประดับตกแต่ง แก้ปัญหาในส่วนที่ชำรุดเสียหาย และคงรูปแบบฝีมือของช่างชุมชนไว้ โดยเฉพาะผนังฝาปรีอ ควรส่งเสริมให้มีการทำผนังฝาปรีอ เพราะเป็นวัสดุที่กันความร้อน เข้ากับสภาพอากาศของท้องถิ่น อีกทั้งเป็นวัสดุที่มีมากในชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง

- หลังคา ซ่อมแซมหน้าจั่วที่ชำรุด เสียหาย และแก้ความชันของหลังคาที่มีการเปลี่ยนวัสดุจนเสียสัดส่วนให้ได้ระดับ

การต่อเติม และเปลี่ยนการใช้งาน

ด้วยวิถีชีวิตปัจจุบัน ทำให้เรือนไท-โคราช จำต้องมีอุปกรณ์ต่อเติม เพื่อให้สามารถใช้งานตอบสนองความต้องการได้ โดยในส่วนของ การต่อเติมและการเปลี่ยนแปลงการใช้งาน คือ ส่วนของหลังคาห้องครัวและส่วนของชาน ซึ่งทั้งสองส่วนเพื่อความคงทนและปลอดภัยในการใช้งาน ห้องครัวเนื่องมาจากเป็นส่วนเปียก เมื่อวัสดุเสื่อมสภาพมาก ๆ จึงเสนอให้มีการต่อเติมหลังคาขึ้นมาป้องกัน ความเสียหายโดยให้มีสัดส่วนและวัสดุที่ใกล้เคียงกับหลังคาเดิม และเพื่อความปลอดภัย ได้มีการต่อเติมผนังล้อมรอบพื้นที่โล่งของชั้นบน(ชาน) ดังนั้นจึงเสนอให้มีการต่อเติมผนังตาม ให้มีรูปแบบเดียวกัน เพื่อเกิดความกลมกลืน

การส่งเสริมทัศนียภาพ

ควรมีการตกแต่งเพื่อการส่งเสริมความสวยงามของกลุ่มบ้านหรือเรือน เช่นการปลูกต้นไม้ มาก เป็นฉากหลังของตัวเรือน การปลูกต้นไม้ริ้ว หรือแม้แต่การทำซุ้มประตู เป็นต้น นอกจากการตกแต่งภูมิทัศน์แล้ว การตกแต่งในส่วนของเรือนไม่ว่าจะเป็นส่วนตกแต่งเรือน หรือโครงสร้างโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นซึ่งเข้ากับวัสดุเดิม จะเป็นการเพิ่มคุณค่าและทัศนียภาพให้กับชุมชนได้

- เรือนไท-โคราชอนุรักษ์ระดับที่ 2 เรือนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

เนื่องจากลักษณะของเรือนภายในชุมชน มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ เรือนรูปแบบเก่า และเรือนรูปแบบใหม่ ทั้ง 2 จะเห็นได้ถึงความแตกต่างในเรื่องของรูปทรง การใช้พื้นที่ วัสดุ จึงเสนอแนวทางและการควบคุม ในเรื่องของความกลมกลืนของรูปทรง การใช้พื้นที่และวัสดุของเรือนที่จะเกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการก่อสร้างและป้องกันความขัดแย้งกับเรือนพื้นถิ่นในชุมชน

จากแนวทางและมาตรฐานการควบคุมในการอนุรักษ์กายภาพของย่านประวัติศาสตร์ จึงใช้เป็นเกณฑ์ในการเสนอแนะแนวทางเพื่อให้คนในชุมชนสามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการใช้สอยให้เข้ากับวิถีชีวิตที่แท้จริงในปัจจุบัน ดังนั้นแนวทางจึงเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับอาคารเดิม ดังนี้

รูปทรงเรือนและหลังคา

รูปแบบเรือนใหม่ จะมีการกำหนดแนวสันหลังคาให้วางไปในแนวเดียวกัน คือ ตามตะวัน หลังคาเป็นทรงจั่วมีความชันมากกว่า 50-60 องศา วัสดุที่ใช้ในการมุงให้เลือกสีที่เข้ากับสีของปรีอแห้ง หรือหญ้าคา

ความสูง

กำหนดความสูงของเรือนคือ ไม่เกิน 7 เมตร หรือให้มีการใช้งานเป็น 2 ชั้น ได้ทุนเรือนอาจมีการกันเป็นห้องเพื่อสนองความต้องการของจำนวนคนในครอบครัวที่เพิ่มมากขึ้น

ขนาดและสัดส่วนของเรือน

กำหนดพื้นที่ภายในเขตที่ดิน ต้องประกอบไปด้วยที่โล่ง(ดิน) ตัวเรือน โดยการเว้นระยะร่นจากถนนเข้ามาถึงตัวเรือนด้วย ที่โล่งที่กำหนด ให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ นอกเหนือจากการสร้างสิ่งปลูกสร้าง

ส่วนประกอบเชิงช่าง

ผนัง แนะนำให้ใช้ไม้หรือวัสดุอื่นที่มีสีใกล้เคียงกับไม้ เช่น ผนังปูนเปลือยขัดมัน ทาสีหรือไมทากก็ได้ หน้าต่าง-ประตู ควรมีขนาด สัดส่วน และตำแหน่งใกล้เคียงกับเรือนแบบดั้งเดิมในชุมชน ลักษณะการเปิดให้กำหนดให้เป็นบานคู่ ทั้งประตูและหน้าต่างควรใช้ไม้เป็นวัสดุในการก่อสร้าง

องค์ประกอบภายในที่ดิน

กำหนดให้มีกรงคดลักษณะของเดินไว้ และการประดับตกแต่งภายในที่ดิน ควรให้มีความกลมกลืนกับเรือนเดิม เช่น การทำรั้วเพื่อเพิ่มความปลอดภัย อาจทำเป็นรั้วไม้โปร่ง ทาสีกลมกลืนหรือไมทาก เพื่อให้เกิดภาพรวมของพื้นที่ว่างและถนน อีกทั้งเปิดมุมมองและความต่อเนื่องของพื้นที่ว่าง

• แผนการจัดการและรักษางานทางด้านกิจกรรม

กายภาพที่ปรากฏจนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงนั้น เป็นเสมือนคำตอบของการแก้ปัญหา การสนองตอบกิจกรรม และเรื่องราวที่แฝงอยู่มากมายของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต หรือประเพณี วัฒนธรรม การแสดงออกต่างๆ บ่งบอกด้วยการวางผัง หรือแม้แต่สถาปัตยกรรม เมื่อมองให้ลึกถึงเรื่องราวภายในชุมชนแล้ว การรักษากิจกรรม ก็เป็นเสมือนการรักษากายภาพไปพร้อมๆ กัน เพราะการคงกายภาพของชุมชนไว้ โดยไม่เกิดการใช้งาน จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เข้ากับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ดังนั้นแล้ว จึงเสนอแผนการจัดการและรักษางานด้านกิจกรรม ดังนี้

- การเสนอแนะและให้ความรู้ในการจัดตั้งองค์กรของชุมชน

กิจกรรมของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดไปจนตาย กิจกรรมเหล่านั้นล้วนต้องมีพิธีกรรมและการเตรียมของในการประกอบมากมาย ทำให้เมื่อไม่มีการสืบทอดขั้นตอนต่างๆ จึงลดความสำคัญลงไป ส่วนใหญ่จะนิยมทำตามกัน โดยไม่เห็นถึงความสำคัญที่แท้จริงของขั้นตอนการทำ ดังนั้น การจัดองค์กร เพื่อรับผิดชอบและสืบสานประเพณีที่ถูกต้อง โดยทั่วไปแล้วจุดประสงค์หลัก ของการทำกิจกรรม คือ การเพิ่มความสัมพันธ์ ตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุด คือ ครอบครัว จนถึงชุมชน องค์กรเหล่านี้จะมีหน้าที่ทำความเข้าใจกับชุมชน ให้เห็นถึงความสำคัญขององค์กรที่เกิดขึ้น หน้าที่และความรับผิดชอบ โดยมีชุมชนเป็นผู้ให้การสนับสนุน เป็นขั้นต้นในการรวมกลุ่มตามความถนัด หรือความสนใจ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ โดยใช้แรงจูงใจในเรื่องความสัมพันธ์ของกิจกรรมภายในชุมชนเป็นอันดับแรก

- การจัดทำแผนการส่งเสริมกิจกรรมภายในชุมชน

เนื่องจากกิจกรรมของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงมีหลายระดับ เช่นกิจกรรมของครัวเรือน กิจกรรมของกลุ่มเรือน และกิจกรรมระหว่างชุมชน ดังนั้นในการเสนอหรือร่วมทำกิจกรรม จึงต้องมีการวางแผน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ และความสำคัญของกิจกรรมที่จะส่งเสริม ซึ่งบางกิจกรรมอาจเสนอให้เป็นกิจกรรมเฉพาะของชุมชนได้ เช่น กิจกรรมการถือศีลก่อนวันออกพรรษา(วัน 15 ค่ำ เดือน 11) จะ

มีการลอบกระหนงในคืนดังกล่าว ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณค่าทางด้านจิตใจและความมีเอกลักษณ์ของชุมชนได้ นอกจากการให้ความสำคัญของกิจกรรมแล้ว กลุ่มต่างๆ ที่จัดขึ้นต้องร่วมมือในการจัดทำแผนการส่งเสริมให้กิจกรรมของกลุ่มแต่ละกลุ่มดำเนินต่อไป โดยไม่เน้นที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นการมองในภาพรวมของชุมชน เพราะกิจกรรมแต่ละอย่างล้วนเกี่ยวข้องกันและส่งเสริมชุมชน ดังนั้นการวางแผนการส่งเสริมกิจกรรมหมายถึงการทำงานร่วมกัน ภายใต้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ตามความถนัดและความสนใจทุกกิจกรรม คือ เรื่องราวทั้งหมดของชุมชนที่เกิดขึ้น จะขาดเรื่องหนึ่งเรื่องใดไปไม่ได้

- การจัดทำแผนการส่งเสริมให้กิจกรรมของชุมชนเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป และเพื่อการท่องเที่ยว

เมื่อองค์กรภายในชุมชนมีความเข้าใจในกิจกรรม และกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแล้ว การส่งเสริมทางการท่องเที่ยวถือว่าเป็นแรงกระตุ้นทางจิตใจ ที่ทำให้ชุมชน เห็นถึงคุณค่าภายในชุมชนเอง จากแผนการส่งเสริมกิจกรรมภายในชุมชนที่ทำให้เกิดการทำการกิจกรรมประจำ การร่วมมือกับองค์กรการท่องเที่ยวภายในจังหวัด เสนอแผนให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนมีการเตรียมพื้นที่ กิจกรรมและกายภาพที่เป็นเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอกิจกรรมร่วมกับงานประจำปีของจังหวัด, อากาศ ให้เป็นที่รู้จักแก่คนในจังหวัดก่อน ในส่วนของรายได้ชุมชน อาจมาจากการขายสินค้าหัตถกรรมการทอผ้าไหม การฝีมือทอเสื่อหรืออื่นๆ เหล่านี้ เพื่อแสดงให้คนทั่วไป เห็นถึงความเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ เป็นต้นกำเนิดวัฒนธรรมของจังหวัด รวมถึงเป็นแหล่งให้ความรู้ในการศึกษาด้านต่างๆ เช่น สถาปัตยกรรม ที่ยังมีการอาศัยอยู่ในพื้นที่จริง อย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน

● แผนการส่งเสริมความรู้และการประชาสัมพันธ์แผนการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง

หลักการทำการอนุรักษ์เบื้องต้น เพื่อให้เกิดผลของแผนการอนุรักษ์นั้นๆ ขึ้นมาและเกิดการปฏิบัติจริง คือการทำความเข้าใจกับคนในพื้นที่ ให้เห็นถึงประโยชน์และผลที่จะได้รับจากการทำการอนุรักษ์และพัฒนา นอกจากนั้น คือ การให้ความรู้ถึงคุณค่าของชุมชนที่มีอยู่ ว่าเกิดขึ้นจากวิถีชีวิต และความเชื่อที่เป็นกรอบในการพัฒนา เมื่อปัจจัยหรือการเปลี่ยนแปลงที่จะเข้ามาในพื้นที่นั้นควรอยู่ภายใต้กรอบของการอนุรักษ์และพัฒนา เพื่อไม่ให้เอกลักษณ์ที่มีภายในชุมชนลดคุณค่าลงไป ดังนั้นจึงมีการนำเสนอแผนที่จะให้ความรู้และทำความเข้าใจกับกลุ่มคน 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มคนในพื้นที่ กลุ่มตัวแทนองค์กรภายในชุมชน และหน่วยงานของภาครัฐ

หน่วยงานและกลุ่มคนเหล่านั้น มีหน้าที่โดยตรงกับชุมชน การทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดการมองภาพของการอนุรักษ์และพัฒนาไปในแนวทางเดียวกัน จะช่วยให้เกิดความร่วมมือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะหน่วยงานทั้ง 3 เป็นทั้งผู้ปฏิบัติ ผู้วางแผน และผู้ให้ความรู้ด้านต่าง โดยมีแผนการแก่หน่วยงานทั้ง 3 ดังนี้

- แผนการส่งเสริมความรู้และการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนในท้องถิ่น
- แผนการส่งเสริมความรู้และการประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานภาครัฐ
- แผนการส่งเสริมความรู้และการประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนในการประสานงาน

แผนงานระยะยาว

เป็นการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนของแผนอนุรักษ์และพัฒนาในขั้นต้น และเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ปรับปรุง พัฒนาโครงการต่างๆ ตามความเหมาะสมภายใต้การทำงานของชุมชน ได้แก่

1. แผนการปรับปรุงกายภาพชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงให้มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
2. แผนการจัดการ และรักษาวิถีชีวิตของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง
 - การส่งเสริมการทำกรเกษตร
 - การส่งเสริมกิจกรรมภายในชุมชน
 - การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3 แนวทางการจัดการและมาตรการการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ชุมชนไท-โคราช กรณีศึกษา หมู่บ้านพระเพลิง

การอนุรักษ์หมู่บ้านพระเพลิงให้เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ในการอยู่อาศัยภายใต้ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อนั้น นอกจากจะปรับปรุงด้านกายภาพและส่งเสริมทางด้านกิจกรรมแล้ว การจัดการอนุรักษ์ ก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้โครงการหรือแผนการต่างๆ ที่วางไว้สามารถดำเนินต่อไปได้ในอนาคต

นอกจากนี้แล้วควรมีการกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นพ้องถึงคุณค่า และการระดมทุนในการอนุรักษ์ไปทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ได้แนวทางในการอนุรักษ์ตามจุดประสงค์ต่างๆ องค์กรที่มีส่วนในการบริหารและจัดการหมู่บ้านพระเพลิงในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานในการบริหารราชการส่วนกลาง

- สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 9 (กรมศิลปากร)

ทำหน้าที่ในการตรวจสอบพื้นที่ที่จะทำการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่อนุรักษ์ และให้คำแนะนำช่วยเหลือในด้านข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของพื้นที่ และบริเวณโดยรอบ เพื่อส่งเสริมความสำคัญและเพิ่มคุณค่ายิ่งขึ้น รวมถึงวิธีการดำเนินการอนุรักษ์ แนวทางการอนุรักษ์ การซ่อมแซม การปรับปรุง พื้นฟูและเปลี่ยนแปลง สถาปัตยกรรมและกายภาพภายในชุมชน

- สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

ทำหน้าที่ควบคุมสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชน มาตรการเบื้องต้นและแนวทางในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมถึงให้การสนับสนุนทางด้านสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อให้เกิดภาพรวมเดียวกัน และป้องกันปัญหาสภาพแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ ในการประกาศเขตพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อคุ้มครองป้องกันสภาพแวดล้อม มีส่วนร่วมในการวางแผน วางผังพัฒนาชุมชน และดูแลนโยบายต่าง

- สำนักผังเมือง

ทำหน้าที่ในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยออกเป็นกฎหมายควบคุมและกำหนดการใช้พื้นที่ดินแก่บริเวณต่างๆ ตามความเหมาะสม รวมถึงการทำการสำรวจ เพื่อกำหนดพื้นที่ที่มีความกระชับเหมาะสมตามคุณค่าของพื้นที่ ให้เกิดการส่งเสริมทั้งด้านการอยู่อาศัย การอุตสาหกรรม และด้านอื่นๆ ดังนั้นจึงมีส่วนช่วยในการวางแผนเฉพาะและออกเป็นกฎหมายในการกำหนดการใช้ที่ดินบริเวณชุมชน เพื่อควบคุมเอกลักษณ์การใช้ที่ดินของหมู่บ้านพระเพลิงได้

หน่วยงานในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานที่สำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับพื้นที่ ในเรื่องของหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมาย ในการจัดการพื้นที่ รวมถึงการกำหนดใช้งานของพื้นที่ เป็นหน่วยงานที่รองรับแผนหรือนโยบายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากส่วนกลางหรือแม้แต่มีนโยบายทางการพัฒนาบางส่วนที่ออกด้วยกลุ่มหน่วยงานนี้ ดังนั้นแล้วการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนควรเริ่มตั้งแต่หน่วยงานบริหารราชการส่วนภูมิภาค ในการจัดองค์การรับผิดชอบการทำงานและร่วมอนุรักษ์พัฒนาพร้อมๆ ไปกับรับฟังข้อคิดเห็นจากชุมชน หรือองค์กรตัวแทนชุมชนต่างๆ ซึ่งหากการประสานงานกับองค์กรของท้องถิ่นมีความใกล้ชิดในพื้นที่ จะทำให้การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนไท-โคราช หมู่บ้านพระเพลิงมีประสิทธิภาพมากขึ้น

- สำนักงานที่ดินจังหวัด, สำนักงานที่ดินอำเภอปรางค์ชัย

- สำนักงานผังเมืองจังหวัด
- สำนักงานขนส่งจังหวัด
- เทศบาลนครนครราชสีมา
- สำนักงานตำรวจภูธรอำเภอปักธงชัย

หน่วยงานในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ทำหน้าที่ดูแลชุมชน มีความใกล้ชิดกับชุมชนรู้ถึงความต้องการ และปัญหาเบื้องต้นของชุมชนมากที่สุด เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบชุมชนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประเพณี การเป็นอยู่ ส่งเสริมท้องถิ่นและชุมชน ให้เกิดกิจกรรม เช่นการส่งเสริมกิจกรรมประเพณี โดยนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำอำเภอปักธงชัย ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพยายามอนุรักษ์ ประเพณีของชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงไว้ สนองนโยบายที่ให้ชุมชนในท้องถิ่นที่มีศักยภาพนำเสนอ รูปแบบต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ไว้ในแผนการพัฒนาของจังหวัด เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากภาครัฐและให้ตัวแทนชุมชนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองและชุมชน โดยมีภาครัฐเป็นผู้ดูแลกำกับนโยบาย ซึ่งตัวแทนองค์กรของชุมชนได้แก่

- องค์กรบริหารส่วนตำบล
- สำนักงานอำเภอปักธงชัย

หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

หน่วยงานเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนให้ความต้องการขั้นพื้นฐานแก่ชุมชน ในการที่จะพัฒนาทางกายภาพเพื่อรองรับการเติบโตของพื้นที่ต่อไปในอนาคต แม้จะไม่ได้มีบทบาทในการอนุรักษ์และพัฒนาโดยตรง แต่ในการส่งเสริมทางด้านกายภาพแล้ว ถือว่าเป็นหน่วยงานสนับสนุนที่สำคัญ และมีบทบาทช่วยรักษาองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนจากปัญหาพื้นฐานต่างๆ และยังมีส่วนในการประชาสัมพันธ์ รวมถึงบางแห่งยังช่วยในเรื่องของงบประมาณในการอนุรักษ์และพัฒนาแก่ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงอีกด้วย

- การประปาส่วนภูมิภาค
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

หน่วยงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น

เป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง ในด้านการศึกษา การค้นคว้า มีศักยภาพในการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้แก่ประชาชนทั่วไปให้เข้าใจถึงการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจและแนวความคิดในการดูแลมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้แก่บุคคลทั่วไป นักศึกษา และนักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นยังสามารถเป็นที่ปรึกษาในการอนุรักษ์แก่องค์กรท้องถิ่นได้อีกด้วย

- ศูนย์วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญในสถาบันการศึกษาภายในจังหวัด
- ประชาชนในท้องถิ่น และตัวแทนองค์กรชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง

5.3.1 มาตรการและการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาหมู่บ้านพระเพลิง

ผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านพระเพลิง ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้แผนการหรือแนวทางในการดำเนินการต่างๆ สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างที่ตั้งใจ การคำนึงถึงความสำคัญทางด้านจิตใจ ถือว่าสำคัญ นอกจากนี้แล้ว การส่งเสริมให้เรื่องของมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยเฉพาะมาตรการการจัดการเพื่อเพิ่มแรงจูงใจให้กับชุมชน ในการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของชุมชน จะสามารถทำให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถทำได้ดังนี้

- **การขึ้นบัญชีรายชื่อและการขึ้นทะเบียนเป็นย่านประวัติศาสตร์**

การขึ้นทะเบียนเป็นย่านประวัติศาสตร์ถือเป็นกลไกในการควบคุมเมืองและย่านประวัติศาสตร์ การขึ้นทะเบียนเป็นย่านประวัติศาสตร์เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง เพื่อป้องกันการถูกทำลายองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งชุมชนที่หลงเหลือสภาพลักษณะ และมีการดำรงชีวิตภายใต้วิถีทางประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อที่มีมาแต่อดีตของชาวไทย-โคราซ ที่ชัดเจนไม่มากนัก อาจเนื่องมาจากขาดการศึกษาและการสำรวจ

- **มาตรการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน**

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นมาตราที่สามารถสนองต่อการสร้างแรงจูงใจ (Incentive Building) เพราะทำให้แผนแม่บทต่างๆ ที่จัดทำขึ้นมา เกิดการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับพื้นที่แต่ละแห่งได้ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และสร้างความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ การมีส่วนร่วมควรเริ่มตั้งแต่เริ่มมีโครงการโดยเป็นการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้สึกและความต้องการกับหน่วยงานของภาครัฐ ควรมีการรายงานการคืบหน้าเพื่อให้ชาวบ้านรับรู้ หมู่บ้านพระเพลิงมักมีกิจกรรมเกี่ยวกับพิธีการต่างๆ ซึ่งมักจะมีผู้นำเป็นแกนหลักในการวางแผนงานและแบ่งหน้าที่กันกระทำ กิจกรรมเหล่านั้นสามารถสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือให้เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ ดังนั้นแล้วจึงควรมีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรม เพื่อเป็นการร่วมกันปรึกษาหารือ (Public Consultation) และทำให้คนในชุมชนมีบทบาทและรับผิดชอบกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน

- **มาตรการฝึกอบรม**

ปัจจุบันหมู่บ้านมีการสืบทอดการอยู่อาศัย ภายใต้ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ มาเป็นระยะเวลา นาน ทำให้เกิดรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นปรากฏให้เห็นไม่ว่าจะเป็นเรือนพักอาศัย ที่เป็นผลพวงของการอยู่อาศัย รูปแบบและวิธีการสร้างเรือน เป็นแนวทางการก่อสร้างที่ต้องอาศัยความชำนาญ และความเข้าใจวัสดุคุณสมบัติ และเหตุผลต่างๆที่ทำให้เกิดรูปแบบของเรือนขึ้นมา การสืบทอดวิธีการก่อสร้าง ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ อีกทั้งเมื่อเข้าใจในรูปแบบของเรือนและวัสดุ จะทำให้มีการปรับปรุงนำเอาวัสดุอื่นๆ ที่มีอายุการใช้งานที่ยาวนานกว่า มาใช้แทนหรือนำมาประกอบ เพื่อให้เกิดการพัฒนา รูปแบบของเรือนบนพื้นฐานเดิม อย่่างถูกต้อง รวมถึงการฝึกฝนกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นรูปแบบเฉพาะของชุมชน เช่น การดำสากเม็ง การรำตาคะวี การรำผีโรง เหล่านี้ก็เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ต้องมีการฝึกฝนเพื่อสืบทอด การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยว เพราะ

ชุมชนอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบที่หาง่ายในท้องถิ่น อาชีพและกิจกรรมเหล่านั้นนอกจากจะนำมาใช้ในครัวเรือนแล้ว ยังสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทาง

● **การส่งเสริมกิจกรรมและให้การศึกษาแก่ชุมชน(Public Education)**

ปัจจุบันการขยายตัวของชุมชน ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง เป็นหมู่บ้านที่มีคุณค่าทางด้านเอกลักษณ์การอยู่อาศัย ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ เพื่อกายภาพไม่ตอบสนองต่อกิจกรรม ทำให้เป็นส่วนหนึ่งในการลดลงของกิจกรรม และชุมชนเองก็เริ่มมองข้ามกิจกรรมเหล่านั้น ทั้งที่ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงถือเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา การขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญ อดีตข้อมูลและประวัติศาสตร์ที่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของหมู่บ้าน ถูกเก็บไว้ที่คนๆ เดียว คือ เจ้าอาวาสวัดหงส์(วัดพระเพลิงในปัจจุบัน) เมื่อท่านมรณภาพไป ข้อมูลต่างๆ จึงกระจัดกระจาย ดังนั้นควรมีการจัดให้มีแหล่งข้อมูลที่เป็นสาธารณะให้กับคนในชุมชน และคนนอกชุมชน อาจจะมีการดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเป็นคนในชุมชนเอง และเป็นตัวแทนในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับด้านประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ ของชุมชนเพราะทั้ง 2 ถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ข้อมูลที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่มีเพียงพออยู่แล้ว ขาดเพียงการรวบรวมและจัดเก็บให้เป็นระบบ

สถาปัตยกรรมภายในท้องถิ่น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่เห็นถึงเอกลักษณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนในชุมชนยังมองข้ามคุณค่าและค่านิยมในเรื่องของการอยู่อาศัยในบ้านรูปแบบใหม่ ว่าเป็นความเจริญและบอกรฐานะทางสังคม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมความรู้และความเข้าใจให้กับคนในชุมชน และเยาวชนให้มีทัศนคติ และความเข้าใจในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนดังนี้

- การจัดทำข้อมูลชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดเอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมา ดังนั้นควรกล่าวถึงเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของจังหวัด จากนั้นจึงกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนดังนี้

- เหตุและผลของการอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในที่ตั้งปัจจุบันและบริเวณใกล้เคียง
- ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน และชุมชนข้างเคียงที่มีลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกัน
- วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ ที่มีอยู่ในชุมชน
- ภาษา และสถาปัตยกรรมในชุมชน
- เอกลักษณ์และคุณค่าของพื้นที่ในเรื่องของการวางผังชุมชน ผังเรือน และพื้นที่ทำกิจกรรมต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นในชุมชน

นอกจากนี้ยังต้องกล่าวถึงเรื่องแนวคิด การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน ผลที่ได้จากการทำให้ชุมชนมีเอกลักษณ์และคุณค่า โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญและผู้รู้ในชุมชนในการร่วมมือการจัดทำข้อมูลเหล่านี้ขึ้น คือ การประชาสัมพันธ์ตัวชุมชนเองและกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นถึงคุณค่าของตนเองและพื้นที่อยู่อาศัยที่บรรพบุรุษสั่งสมมา

- การแสดงผลประจำปี โดยเป็นการนำเสนอประเพณีต่างๆ ที่มีในหมู่บ้านพระเพลิงให้แก่คนทั่วไปที่สนามเทศบาลอำเภอปักธงชัย เป็นงานประจำปี การแสดงโชว์เพื่อให้ความรู้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวน่าจะมีการสอดแทรกประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญ ของชุมชนให้กับผู้ร่วมงาน จะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งงานกิจกรรมของชุมชนเองที่มักจะมีขึ้นในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและ

ความเป็นอยู่ที่แท้จริง การให้ความรู้กับคนในชุมชน สามารถให้ได้โดยการสัมผัสจากประสบการณ์จริงได้ทันที หากมีการเสริมข้อมูลก็จะกระตุ้นการศึกษาได้เป็นอย่างดี

- การให้ข้อมูลแก่คนภายนอกในบริเวณสำคัญต่างๆ เพื่อให้เกิดความสำคัญและสามารถใช้พื้นที่ได้จริง เช่นป้ายทางเข้าหมู่บ้าน วัด และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้บรรยากาศที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวแสดงถึงการใช้งานพื้นที่จริง

การให้ข้อมูลทางด้านประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ มีการให้ทั้งการอ่าน และการสัมผัสด้วยสายตา และการร่วมกิจกรรมโดยตรง ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงสามารถให้ข้อมูลได้หลายทาง การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิถีต่างๆที่เกิดขึ้นได้ตลอดทั้งปี และสามารถใช้เป็นจุดประชาสัมพันธ์ให้แก่คนทั่วไปได้ การมีแหล่งข้อมูลที่ชัดเจน จะส่งผลให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และทำให้คนในชุมชนเกิดการรักชุมชน เห็นคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน

• มาตรการทางการเงินและการให้รางวัล

เนื่องจากชุมชนหมู่บ้านพระเพลิงมีสถาปัตยกรรมที่มีเฉพาะในจังหวัดนครราชสีมา วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาอาคารเหล่านั้น โดยการใช้มาตรการทางการเงิน เพื่อแก้ปัญหาการซ่อมแซมและการปรับปรุงสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น และอาจเป็นการจัดประกวดหรือการให้รางวัลแก่เจ้าของอาคารที่มีการอนุรักษ์อาคารในมีความสมบูรณ์ โดยการใช้ข้อมูลจากสถาบันการศึกษาของท้องถิ่น ที่มีการศึกษาถึงสถาปัตยกรรมเหล่านั้นมานานร่วมกับตัวแทนท้องถิ่นที่ใช้ชีวิตในสถาปัตยกรรมแบบเดียวกัน เพื่อประชาสัมพันธ์และแรงจูงใจให้คนในหมู่บ้าน รางวัลอาจเป็นการบันทึกข้อมูล ประวัติเรือนและเจ้าของ และผังเรือน รวบรวมไว้เป็นประวัติส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน

นอกจากนี้เมื่อชุมชนเกิดเอกลักษณ์ที่ชัดเจน อาจส่งข้อมูลและบันทึกประวัติศาสตร์ของชุมชนส่งให้กับสภาสถาปนิกสยามในการส่งเสริมให้ชุมชนหมู่บ้านพระเพลิง เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมาได้ เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาทั้งชุมชน เพื่อให้มีเอกลักษณ์ พร้อมทั้งอนุรักษ์สิ่งที่มีอยู่ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย